

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Hana Mrosková

**Teorie evropeizace a její aplikace na Občanskou demokratickou
stranu (případová studie)**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: Doc. Mgr. Pavel Šaradín, Ph.D.

OLOMOUC 2007

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně na základě uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne 28. listopadu 2007

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce panu Doc. Mgr. Pavlu Šaradínovi, Ph.D. za ochotnou pomoc a vstřícný přístup. Dále bych ráda poděkovala své matce, Mgr. Jiřině Mroskové, za její čas, který věnovala korektury textu, a za podporu.

OBSAH

ÚVOD	4
1. Členské základny politických stran	12
1.1. Získávání voličů.....	12
1.2. Socio-ekonomické ukazatele.....	13
1.2.1. Věk	13
1.2.2. Vzdělání a příjem	15
1.2.3. Sociální třída	16
1.2.3.1. Charakteristika tříd	17
1.2.3.2. Vztah mezi stranami a voliči	19
1.2.4. Region a velikost místa bydliště	20
1.2.5. Náboženská příslušnost	21
2. Historie ODS	23
3. Voličská základna ODS	27
3.1. Obecné údaje o voličích ODS ovlivňující vztah občanů k evropské integraci	27
3.2. Údaje o voličích ODS vztahující se přímo k evropské integraci.....	29
3.3. Eurooptimismus, euroskeptismus, eurorealismus a antievropanství	32
3.4. ODS - strana s euroskeptickým postojem k evropské integraci	35
3.5. Analýza postoje ODS a jejích voličů k evropské integraci	36
4. Evropeizace	39
4.1. Evropeizace ve dvou liniích	39
4.2. Evropeizace českých parlamentních stran	41
4.2.1. Období do voleb 1998	42
4.2.2. Volby 2002	44
4.2.3. Referendum a volby do Evropského parlamentu	46
4.3. Evropeizace ODS	48
5. Zahraniční politika ODS v rámci Evropské unie	55
5.1. Příklon k britským konzervativcům	55
5.2. Evropská lidová strana po volbách do Evropského parlamentu v roce 2004	57
5.3. Činnost ODS v Evropském parlamentu	59
ZÁVĚR	65
PRAMENY A LITERATURA	70
PŘÍLOHY	76
Textová příloha č. 1.....	76
Textová příloha č. 2.....	79
ABSTRAKT	81

ÚVOD

S pojmem evropeizace se stále více setkáváme od poloviny 90. let 20. století, kdy začaly být otázky týkající se Evropské unie (EU) relevantní také pro Českou republiku, vzhledem k jejímu úsilí o členství v této organizaci. Evropská integrace, která od druhé světové války spojuje svobodné, demokratické a ekonomicky vyspělé země, je vlastně reakcí na období válčící Evropy v první polovině 20. století. Předpoklad, že vzájemná kooperace evropských států zamezí další světové válce, se stal společně s potřebou vytvořit silnou Evropu jakožto obranu před komunistickým východním blokem základem integrace. Po skončení studené války, která ukončila odlišný vývoj v západním amerikanizovaném a východním sovětizovaném bloku, se ve znovu-sjednocené Evropě objevil nový trend – proces evropeizace. Státy bývalého východního bloku začaly usilovat o znovu-navrácení do demokratické Evropy a postupně žádaly o vstup do EU.

Proces evropeizace, který u nás začal v druhé polovině 90. let 20. století, s sebou přinesl sbližování právních a politických národních a evropských institucí, stejně jako implementaci evropských otázek do programů politických stran. Jedná se o oboustranný proces ovlivňování mezi národními státy a institucemi EU. V 90. letech každá politická strana zaujala nejprve stanovisko k případnému vstupu do Unie a postupně si vytvářela názor na jednotlivé politiky EU. Mezi parlamentními stranami v České republice můžeme rozlišit uskupení, která členství v EU od začátku zřetelně podporovala, a ta, která se ke vstupu i vývoji Unie stavěla skepticky. Mezi strany, které můžeme nazvat euroskeptickými, řadíme Občanskou demokratickou stranu (ODS). Postoj ODS k EU je předmětem této diplomové práce. Je zajímavý z několika hledisek. V průběhu procesu vstupování do EU se přístup ODS k evropské integraci mírně změnil a stále se vyvíjí. Během let, kdy byla v opozici, čili od roku 1998 do roku 2006, pojala ODS k integraci skeptický postoj. Významnou roli přitom hrála také silná osobnost někdejšího předsedy Václava Klause, jehož skepticismus vůči EU je všeobecně znám. Nevyváženost se projevuje při srovnání přístupu k EU z hlediska strany a

jejích příznivců, kteří od začátku představují nejvíce proevropskou voličskou základnu českých parlamentních stran.

Cílem této práce je prokázání hypotézy, která tvrdí, že pro voliče ODS není relevantní vztah strany k evropským záležitostem. Náplní práce je také analýza postoje ODS k evropským záležitostem a pokusím se rovněž vystihnout proces evropeizace ostatních českých parlamentních stran. Nastíním hlavní zájmy a cíle ODS v EU, její alternativy pro fungování této organizace a pokusím se také shrnout její dosavadní působení v EU. ODS jsem si jako objekt pro teorii evropeizace zvolila zejména proto, že se jedná o nejsilnější novodobou českou politickou stranu, která od roku 1992 předsedala třem vládám a vždy rovněž zastávala křeslo ministra zahraničních věcí. Přestože je však ODS nejvýznamnějším pravicovým subjektem dnešního českého stranického systému, neexistují téměř nezávislé práce o její historii, vývoji a postoji k evropské integraci. Vystupování ODS směrem k EU je také určitě zajímavým tématem politologického výzkumu, a to zejména pro značnou rozdílnost v pohledu strany a jejího voliče na tuto organizaci.

Z cizojazyčné literatury, kterou jsem pro svou práci použila, se teorii evropeizace věnuje Kevin Featherstone v *The Politics of Europeization*.¹ Obsahem jeho práce jsou zejména různé pohledy politologů na teorii evropeizace a také rozličné podoby evropeizace v jednotlivých částech Evropy. Také Juris Rozenvalds se v *Identity changes and interaction in Latvia: Europeization and/or EU-ization*² zabývá zejména různými formami evropeizace. Ostatní materiál pro zpracování tématu evropeizace jsem hledala u českých autorů, kteří v podstatě vycházejí se studií zahraničních politologů a rovněž je ve svých pracích citují. Přestože ještě v 90. letech minulého století byla evropeizace pro Českou republiku v podstatě novou teorií, dnes je jednou z neprogresivnějších a zabývá se jí velké množství politologů či odborníků na mezinárodní vztahy. V roce 2005 připravil Mezinárodní politologický ústav v Brně sborník s názvem *Evropeizace – nové*

---

¹ FEATHERSTONE, Kevin: *The Politics of Europeization*. Londýn 2003.

² ROZENVALDS, Juris: *Identity changes and interaction in Latvia: Europeization and/or EU-ization*. <http://www.politika.lv/index.php?f=917> (1. listopadu 2007).

téma politologického výzkumu,³ ve kterém se mnoho významných politologů pod vedením Břetislava Dančáka, Petra Fialy a Víta Hlouška pokusilo vymezit pojem evropeizace v různých rovinách. Jedná se vlastně o první pokus v tomto směru, do roku 2005 žádná ucelená publikace o teorii evropeizace neexistovala. Články o ní se však samozřejmě objevovaly v politologických časopisech, zejména po roce 2000. Například Politologický časopis věnoval tématu evropeizace své třetí a čtvrté číslo v roce 2004 a evropeizací české politické scény se ve stejném roce zabývali také Jakub Dürr, Dan Marek a Pavel Šaradín v prvním čísle Mezinárodních vztahů 2004.⁴ Evropeizací se dále široce zabývají například Ladislav Cabada v článku *Evropeizace národních politických stran – příklad České republiky a Republiky Slovinsko*,⁵ Ivo Šlosarčík ve studii *Evropeizace české politické scény*,⁶ či P. Fiala, V. Hloušek, Markéta Pitrová, Pavel Pšeja a Petr Suchý v článku *Evropeizace politických stran a zájmových skupin: základní problémy a směry analýzy*.⁷ Petr Kaniok a Lubomír Kopeček se věnují zejména rozlišením vztahů k evropské integraci a EU. Velmi podrobně se zabývají euroskeptismem, eurorealismem, eurooptimismem a odmítavým postojem k EU, a to zejména v člancích *Euroskeptismus a Evropský parlament*,⁸ *Měkký a tvrdý euroskepticismus: dva projevy téhož?*⁹ či *Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové – jak s nimi pracovat?*¹⁰

---

³ DANČÁK, Břetislav – FIALA, Petr – HLOUŠEK, Vít: *Evropeizace – Nové téma politologického výzkumu*. Brno 2005.

⁴ DÜRR, J. – MAREK, D. – ŠARADÍN, P.: *Evropeizace české politické scény – politické strany a referendum o přistoupení k Evropské unii*. Mezinárodní vztahy, 39, 2004, č. 1, s. 27_49.

⁵ CABADA, Ladislav – KUSTEC LIPICER, Simona: *Evropeizace národních politických stran – příklad České republiky a Republiky Slovinsko*. Viz http://veda.fsv.cuni.cz/doc/KonferenceRCS/pol_cabada.doc (1. dubna 2007).

⁶ ŠLOSARČÍK, Ivo: *Evropeizace české politické scény*. In: LEQUESNE, Christian – ROVNÁ, Lenka: *Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu*. Praha 2005, s. 109_116.

⁷ FIALA, Petr – HLOUŠEK, Vít – PITROVÁ, Markéta – PŠEJA, Pavel – SUCHÝ, Petr: *Evropeizace politických stran a zájmových skupin: základní problémy a směry analýzy*. Politologický časopis, XIII, 2006, č. 1, s. 3_20.

⁸ KANIOK, Petr: *Euroskeptismus a Evropský parlament*. Politologický časopis, XII, 2005, č. 4, s. 416_429.

⁹ KANIOK, Petr: *Měkký a tvrdý euroskepticismus: dva projevy téhož?* Politologický časopis, XII, 2005, č. 2, s. 216_229.

¹⁰ KOPEČEK, Lubomír: *Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové – jak s nimi pracovat?* Politologický časopis, XI, 2004, č. 3, s. 240_269.

Vzhledem k tomu, že vedle teorie evropeizace byl hlavním tématem rovněž vývoj postoje ODS k evropské integraci a EU, zabývají se další zdroje použité v této práci především politickou programatikou ODS a programatikou ostatních relevantních parlamentních stran. Použity byly stranické dokumenty občanských demokratů, Křesťanské a demokratické unie – Československé strany lidové (KDU-ČSL) a Unie svobody (US). Historii ODS se podrobně věnuje Libuše Benešová ve své knize *Kronika ODS: 10 let historie*.¹¹ Tato publikace samozřejmě není nezaujatá, zejména kapitoly týkající se období z let 1996_1998 popisují tehdejší události velmi prostranicky. Podrobnou historií občanských demokratů nalezneme také na oficiálních webových stránkách strany www.ods.cz. Jednotlivé politiky strany rozebírá kniha *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006* editora Stanislava Balíka, zvláště kapitola *ODS a její voliči* Romana Chytilka a Otty Eibla¹² mi poskytla cenné informace o voličské základně ODS. Postoj ODS a ostatních parlamentních stran k EU od roku 1996 srovnávají články *Vliv evropeizace na české politické strany* od Ivety Frízlové, Michaely Kozlové, Ondřeje Málka a Jaroslava Švestky,¹³ *Evropeizace české politické scény* Ivo Šlosarčíka¹⁴ a *Evropeizace české politické scény - politické strany a referendum o přistoupení k Evropské unii* od J. Dürra, D. Marka a P. Šaradína.¹⁵ Ostatní informace o postoji českých politických subjektů k evropské integraci jsem čerpala přímo z volebních programů těchto stran.

Volební tematice a tematice členských základů politických stran se věnují sociologické studie *Obrat doleva nebo proměna vzorců volebního chování sociálních tříd? Analýza změny v efektu příslušnosti k sociální třídě na volební chování v České republice 1992-1996* Petra Matějů a Blanky Řehákové¹⁶ a také *Nerovnost, spravedlnost, politika. Česká republika 1991-*

---

¹¹ BENEŠOVÁ, Libuše: *Kronika ODS: 10 let historie*. Praha 2001.

¹² CHYTILEK, Roman – EIBL, Otto: *ODS a její voliči*. In: *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Brno 2006.

¹³ FRÍZLOVÁ, Iveta – KOZLOVÁ, Michaela – MÁLEK, Ondřej – ŠVESTKA, Jaroslav: *Vliv evropeizace na české politické strany*. Brno 2006.

¹⁴ ŠLOSARČÍK, Ivo: *c. d.*

¹⁵ DÜRR, J. – MAREK, D. – ŠARADÍN, P.: *c. d.*

¹⁶ MATĚJŮ, Petr – ŘEHÁKOVÁ, Blanka: *Obrat doleva nebo proměna vzorců volebního chování sociálních tříd? Analýza změny v efektu příslušnosti k sociální třídě na volební chování v České republice 1992-1996*. Praha 1997.

1998 P. Matějů a Kláry Vlachové.¹⁷ Tyto studie byly přínosem hlavně v získávání údajů o věku, vzdělání a příjmu, sociální třídě a regionu. Naopak, nedostatečné se ukázaly být zdroje věnující se náboženské příslušnosti českých voličů a zejména úbytkem nábožensky založených Čechů v průběhu 20. století. Cizojazyčná literatura, která se zabývá tématem volby, mi poskytla obecné informace o preferencích a také odpovědnosti voličů.

Práce je rozdělena do pěti oblastí

1. Členské základny politických stran
2. Historie ODS
3. Voličská základna ODS
4. Evropeizace
5. Zahraniční politika ODS v rámci Evropské unie

První část má obecný charakter. Analyzuji v ní možné důvody volební neúčasti, a také různé sociologické faktory, které volbu občana ovlivňují, jako věk, vzdělání a příjem, sociální třída, region a velikost místa bydliště a náboženská příslušnost.

Druhá kapitola s názvem Historie ODS stručně vypovídá o vzniku a vývoji nejsilnější pravicové strany v České republice. Kapitola není nijak rozsáhlá, jejím úkolem je pouze podat základní informace, jelikož historie strany není hlavním tématem této práce. Pro pochopení dalších kapitol je však její stručné shrnutí přínosné.

Třetí část práce Voličská základna ODS vychází ze sociologických průzkumů agentury STEM a analyzuje rovněž vlastní dotazník, který byl zodpovězen 64 členy opavského Oblastního sdružení ODS. Podkapitoly 3.1. a 3.2. zkoumá především sociální statut voličů ODS, jejich věk a vzdělání. Tyto tři faktory jsou často zmiňované jako ty nejdůležitější pro postoj voliče k členství v EU. Podkapitola 3.3. podává definici často užívaných termínů jako eurorealista, euroskeptik, eurooptimista a antievropanství. Tato názvosloví jsou často především v tisku užívána nepřesně a pro tuto

---

¹⁷ MATĚJŮ, Petr – VLACHOVÁ, Klára: *Nerovnost, spravedlnost, politika. Česká republika 1991-1998*. Praha 2000.

diplomovou práci je jejich správné užívání zásadní. Další podkapitoly označují ODS jako euroskeptickou stranu, zatímco její voliče jako eurooptimisty. Rozdílnému postoji k evropské integraci se věnuje poslední část této kapitoly.

Čtvrtá kapitola se podrobně zabývá teorií evropeizace a také evropeizací českých parlamentních stran. Analyzuje postoj těchto subjektů k EU v jednotlivých volebních obdobích: do roku 1998, před volbami 2002 a v období kolem referenda o vstupu do Unie v roce 2003. Zvláštní pozornost je pak věnována evropeizaci ODS.

Poslední kapitola navazuje logicky na tu předchozí, analyzuje vztah mezi ODS a frakcí Evropského parlamentu Evropskou lidovou stranou. Naznačuje rozdíly v jejich představách o budoucnosti EU a nastiňuje možnou variantu založení vlastní frakce společně s britskými konzervativci. V poslední části kapitoly je stručně popsána dosavadní činnost ODS v Evropském parlamentu, preference mezivládního charakteru Unie ze strany ODS a také její postoj k neúspěšné ústavní smlouvě a otázka dalšího rozšiřování EU.

Tato diplomová práce zkoumá důvody a motivaci občanů České republiky přiklánějících se ve volbách k ODS a má dokázat rozpor mezi jimi a stranickým programem v názoru na EU. Hodnotí rovněž zahraniční politiku ostatních českých parlamentních stran k EU. Časově práce obsahuje období od voleb 1992 do roku 2007.

Charakter práce je především teoretický a opírá se zejména o česky psané odborné články, běžně dostupné studie i vlastní výzkumy. S ohledem na výzkumnou povahu práce jsem pro ni zvolila empiricko-analytický teoretický přístup, přičemž pro část práce zabývající se historií ODS a evropeizací českých parlamentních stran používám deskriptivní metodu. V částech o voličích ODS a o vývoji postoje ODS k evropské integraci užívám metodu deduktivní, neboť analyzuji příčiny rozdílů ve vnímání EU ze strany ODS a jejich voličů. Komparaci užívám v případech, kdy chci zdůraznit odlišnosti v programech českých politických stran v přístupu k EU a indukci při zkoumání účinků jednotlivých faktorů na volební chování voličů. V rámci práce se objevuje rovněž metoda dotazníkového šetření. Vlastní dotazník který jsem předložila k vyplnění členům Oblastního sdružení ODS

v Opavě, prezentuji v kapitole č. 3. Dotazník vyplněný členy tohoto sdružení přináší nové poznatky o názorech členů euroskeptické strany na problematiku vstupu ČR do EU a podává nám důležité informace o preferencích členů ODS při hlasování pro svou stranu u voleb. Součástí práce je rovněž teorie evropeizace, té se důkladně věnuji ve čtvrté kapitole. Výsledkem je případová studie k evropeizaci ODS, jejímu postoji a postoji jejích voličů k EU.

Na základě výše uvedených metod se budu snažit dokázat dvě následující hypotézy:

1. Ačkoliv je ODS euroskeptická, její voličská základna je vesměs proevropská. Předpokladem, že *Euroskeptická ODS je základnou eurooptimistických voličů* se zabývá kapitola 3.

2. „*Relevance postoje ODS k EU pro její voliče*“ – druhá hypotéza zkoumá odlišnost názorů strany a jejích voličů na zahraniční politiku České republiky. Zatímco postoj strany k národním otázkám voliči oceňují, v přístupu k evropské integraci a zvláště k EU se názory obou subjektů liší. Tato hypotéza má tedy ověřit tvrzení, že *Voliči ODS nepovažují specifický postoj strany k EU za relevantní*.

Kromě dokazování hypotéz je mým cílem rovněž odpovědět na následující výzkumné otázky:

1. Jaké místo zaujímá ODS na škále přístupu k evropské integraci?
2. Jedná ODS v Evropském parlamentu podle svého národního programu?

Otázkou č. 1 se budu zabývat průběžně v celé práci, výhradně významu jednotlivých pojmů souvisejících s postojem k evropské integraci se pak věnuje kapitola 3.3. Otázka č. 2 je tématem kapitoly 5.

1. Členské základny politických stran

1.1. Získávání voličů

Rok 1989 znamenal pro českou politickou scénu nově získanou dynamiku, velké příležitosti, mety a v neposlední řadě i větší nároky ze strany voličů. Po čtyřicetiletém období komunistické totality se z různých idejí a představ začala rodit nová stranická uskupení, při kterých se formovaly voličské základny. Vedle nově vznikajících stran musíme zmínit rovněž obnovující se Českou stranu sociálně demokratickou (ČSSD) a reformované strany KDU-ČSL a Komunistickou stranu Čech a Moravy (KSČM).¹⁸

Pro každou politickou stranu je charakteristická snaha zajistit si co nejvíce informací o prioritách, hodnotách, sociálním statutu či vzdělanosti svých voličů. Získáním těchto údajů, jejich zpracováním a následnou aplikací většinového profilu své voličské základny do politického programu může daná strana zvýšit své šance v parlamentních volbách, a tudíž tak dostat základnímu cílu politiky – zvětšení podílu na moci.¹⁹

Pro každou politickou stranu jsou charakteristické dvě skupiny voličů. Ta první předvídá dlouhodobější voličskou loajalitu, a na tuto také bere strana zásadní zřetel při tvorbě svého politického programu. Při snaze získat co největší politickou moc ovšem každá strana usiluje rovněž o tzv. „putujícího voliče“,²⁰ zejména v období před volbami či referendem o pro ni důležité politické otázce. Také v případě nestálých voličů nebo i skupin voličů, na které se strana běžně nesoustředí, jsou velmi nápomocné studie o charakteristice populace, o níž se v danou dobu zajímá. Zjištěním hodnot svých stálých voličů, potenciálních voličů i nevoličů si může dané politické

---

¹⁸ Ačkoliv bývá KSČM mnohdy vytýkáno, že se zcela neodvrátila od své politické minulosti a neodsoudila zločiny, za které byla v komunistické éře zodpovědná, nemůžeme ji označit jako nereformovanou. KSČM dnes patří mezi dvě jediné levicové strany v parlamentu, v parlamentních volbách si konstantně udržuje třetí nejsilnější pozici a je stranou s nejstabilnějším voličstvem. Viz MATĚJŮ – VLACHOVÁ: *c. d.*, s. 227_234.

¹⁹ CHYTILEK – EIBL: *c. d.*, s. 227.

²⁰ Tamtéž, s. 228.

uskupení vytýčit oblasti a témata, díky kterým by mohla na dané politické scéně uspět a posílit tak rovněž svůj politický program a vliv.

1.2. Socio-ekonomické ukazatele

Při zjišťování voličovy ideologické příslušnosti pomáhají politickým stranám socio-ekonomické ukazatele prověřující faktory, které se zdají být determinující pro rozhodnutí občana, ke kterému ideologickému křídlu a následně i ke které politické straně se přikloní. Mezi ty nejvíce rozhodující faktory patří věk, vzdělání, příjem, zaměstnání, velikost místa bydliště a etnická či náboženská příslušnost. Vedle socio-ekonomických faktorů ale nesmíme zapomínat rovněž na prostředí, ve kterém voliči vyrůstali a které je ovlivňuje také v názoru na politické otázky.²¹

1.2.1. Věk

V České republice obecně platí, že mladí lidé se o politickou situaci většinou nezajímají.²² Tento fakt souvisí jak s jejich věkem, ve kterém se politické problémy zdají méně důležité než ty osobní, a samozřejmě také s minimální historickou zkušeností. To, že mladší lidé volí méně často než starší, bylo dokázáno v mnoha průzkumech po celém světě.²³ Starší lidé, kteří navíc prožili část života v komunistickém režimu, cítí větší osobní zodpovědnost za společenské dění ve státě. Mnoho z nich si dosud váží svobodné volby. Staří lidé mohou právo volit vnímat také jako svou povinnost či dokonce jako určitý zvyk. V České republice tedy stále platí, že staří lidé patří do skupiny nejzodpovědnějších voličů.²⁴ Podle Huberta Tworzeckiho stoupá zájem o politiku až kolem třicátého roku života a naopak vrcholí mezi

---

²¹ BERELSON, Bernard – McPHEE, Walter N.: *Voting: a Study of Opinion Formation in a Presidential Campaign*. Chicago 1954, s. 73.

²² Výjimku tvoří mladí lidé s vyšším vzděláním viz níže.

²³ LIPSET, Seymour Martin: *Political Man. The Social Bases of Voting*. New York 1960, s. 184.

²⁴ BLAIS, André: *To Vote or Not to Vote. The Merits and Limits of Rational Choice Theory*. Pittsburgh 2000, s. 53.

46. a 60. rokem života.²⁵ V první polovině 90. let jsme v České republice mohli sledovat oslabování volební účasti. Zatímco v roce 1992 přišlo k volbám do Poslanecké sněmovny (PS) 85 % voličů, v roce 1996 volilo do PS pouze 76 % voličů. Stále snižující se volební účast můžeme vysvětlit opadnutím nadšení z doby na počátku transformace²⁶ a také celkovým ochladnutím občanů vůči politickému dění.²⁷ Politická anomie podle Petra Mareše a Ladislava Rabušice souvisí s několika faktory; více apatičtí k dění ve společnosti jsou lidé nad 70 let,²⁸ lidé s nižším vzděláním, občané řadící se do nižší sociální třídy, lidé z malých vesnic a ekonomicky neaktivní občané.²⁹

Věk je rovněž relevantní v otázce levicové či pravicové orientace voliče. Petr Matějů ve své studii uvádí, že ve volbách do PS v letech 1992 a 1996 byla starší generace mnohem více levicově orientovaná než mladá generace, a to bez ohledu na společenskou třídu, pohlaví či region.³⁰ Dle průzkumu, ve kterém byli voliči rozděleni do kategorií podle věku, volí pravici nejčastěji občané do 44 let, zatímco voliči nad 45 let preferují levici.³¹ Tento poznatek není příliš překvapivý. Zatímco pravicové strany nabízejí mladým nové možnosti seberealizace, levicové strany garantují sociální jistoty rodinám, sociálně slabým občanům a důchodcům. Věk je podle statistik důležitý také pro přístup voliče k otázce členství v EU. Vstup do Unie podporuje především mladá a střední generace, která ještě nemá obavu ze změny a naopak chápe EU jako organizaci podporující seberealizaci a zvyšování životní úrovně. U lidí v důchodovém věku (nad 60 let) je podpora vstupu do Unie mnohem nižší.³²

---

²⁵ TWORZECKI, Hubert: *Learning to Choose. Electoral Politics in East-Central Europe*. Stanford 2003, s. 166.

²⁶ Tento jev je ale z postkomunistických zemí příznačný jen pro Českou republiku, v ostatních zemích bývalého východního bloku byla účast v prvních porevolučních volbách mnohem nižší. Viz KREIDL, Martin: *Nevoliči. Teoretický úvod*. http://pes.fsv.cuni.cz/projekt_nevolici (9. listopadu 2007).

²⁷ MATĚJŮ – VLACHOVÁ: *c. d.*, s. 228.

²⁸ Tento údaj souvisí především se sníženou mobilitou starších občanů.

²⁹ MAREŠ, Petr – RABUŠIC, Ladislav: *Je česká společnost anomická?* Sociologický časopis, 32, 1996, č. 2, s. 183.

³⁰ MATĚJŮ – ŘEHÁKOVÁ: *c. d.*, s. 36.

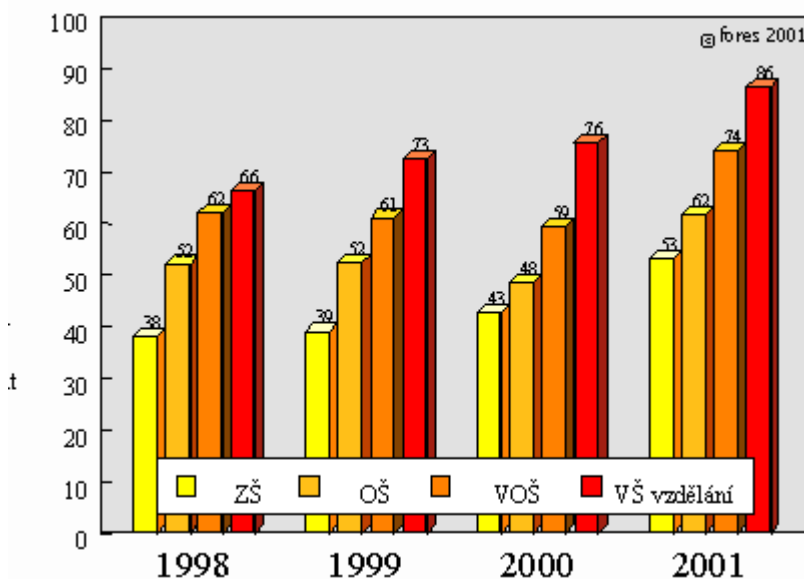
³¹ MATĚJŮ – VLACHOVÁ: *c. d.*, s. 342.

³² FRANZEN, Wolfgang: *Podpora evropské integrace v České republice - Zpráva Ústavu pro empirickou sociální ekonomiku v Kolíně nad Rýnem o veřejném mínění ve Střední Evropě*. Europeum, 10. 4. 2002, viz. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=496 (7. října 2007).

1.2.2. Vzdělání a příjem

V České republice po roce 1989 v zásadě platí, že lidé s nižším vzděláním, což znamená lidé s nižším vzděláním než maturitním, inklinují k levici, zatímco občané se vzděláním vyšším volí převážně pravicové strany.^{33,34} Také přístup k EU je podle statistik prokazatelně spjatý s dosaženým vzděláním občana. Následný graf nám přehledně vyjeví souvislost mezi vzděláním a nárůstem podpory pro členství v EU. Ukazuje, že se vstupem do Unie souhlasila v České republice na konci 90. let ani ne polovina lidí se základním vzděláním a občanů s maturitou. U lidí s vyšším vzděláním než středoškolským naopak převažuje souhlas se členstvím. Zatímco v roce 2001 podporuje vstup do EU jen 53 % lidí se základním vzděláním, mezi vysokoškoláky podpora dosahuje až k 86 %. Absolventi vysokých škol se vyjadřují také k co nejrychlejšímu vstupu do Unie.³⁵

Graf č. 1: Souhlas se členstvím v EU podle vzdělání

³³ ŘEHÁKOVÁ, Blanka: *Volební chování různých skupin voličů v předčasných parlamentních volbách v roce 1998*. Pracovní texty výzkumného projektu "Sociální trendy". Praha, Sociologický ústav AV ČR 1998, s. 6.

³⁴ Samozřejmě, že toto rozdělení neplatí vždy a v každé společnosti. Například v zemích západní Evropy je politická, historická i společenská situace odlišná.

³⁵ FRANZEN: c. d.

Zdroj: FRANZEN, Wolfgang: *Podpora evropské integrace v České republice - Zpráva Ústavu pro empirickou sociální ekonomiku v Kolíně nad Rýnem o veřejném mínění ve Střední Evropě*. Europeum, 10. 4. 2002, viz.

http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=496 (7. října 2007).

Je zřejmé, že příjem a momentální zaměstnání také velmi ovlivňují volbu, pro kterou se volič rozhodne. Samozřejmě tento faktor úzce souvisí s faktorem vzdělání. V České republice tedy i tento činitel většinou znamená, že lidé s vyšším příjmem inklinují k pravici, zatímco lidé s existenčními problémy volí spíše levicové politické strany.

1.2.3. Sociální třída

Faktor vzdělání a příjmu velmi úzce souvisí se sociální třídou, kterou občan zastupuje. I když se nyní objevují teorie, podle nichž nemá příslušnost k sociální třídě na volební chování velký vliv a podle nichž vazba mezi těmito dvěma faktory naopak oslabuje. Sociologové Clem Brooks, Jeff Manza a Michael Hout podávají pro svou tezi o poklesu souvislosti mezi třídou a volbou několik vysvětlení. Zaprvé podle nich nastalo tzv. zburžoazňování dělnické třídy, takže dělník svým výdělkem často překoná plat pomyslné nejnižší společenské vrstvy. Zadruhé v dnešní době narůstá počet společenských témat, čili socio-ekonomický faktor nemusí být pro některé voliče nejdůležitější. Objevují se nová politická hnutí, která vyzdvihují problémy životního prostředí, národnostní hledisko či otázku menšin. Důležité je podle C. Brookse, J. Manzy a M. Houta rovněž formování tzv. nové levice, jejíž příznivci jsou zejména příslušníci středních a vyšších tříd.³⁶

P. Matějů naopak udává důvody, dle kterých se v postkomunistických společnostech sociální třídy tvoří a podporuje tak názor o provázanosti příslušnosti k určité společenské vrstvě a zvolenou politickou stranou. Podle P. Matějů se začal vztah českých voličů k sociální třídě formovat až v druhé polovině 90. let 20. století. Privatizace a restituce, stejně jako prudké zvýšení nezaměstnanosti, nerovnost mezd a omezení průmyslových odvětví přispěly

---

³⁶ MATĚJŮ - ŘEHÁKOVÁ: *c. d.*, s. 14_15.

k formování tříd. Zatímco ve volbách do PS v roce 1992 hrálo velkou roli nadšení z transformace a pravicové strany získaly hlasy bez ohledu na příjem a vzdělání, v roce 1996 byla již tendence dělnického voličstva k levicovým ČSSD a KSČM a vazba živnostníků a odborníků na ODS a Občanskou demokratickou alianci (ODA) zřejmá.³⁷ Příklon velkého procenta vysokoškoláků a živnostníků k ODS a naopak sympatie ekonomicky slabších občanů k ČSSD jsou závěrem průzkumů provedených agenturou STEM také po posledních volbách do PS v roce 2006.³⁸

1.2.3.1. Charakteristika tříd

P. Matějů rozlišuje pět hlavních společenských tříd: odborníci s vysokoškolským vzděláním, ostatní nemanuální pracovníci, samostatní (živnostníci, podnikatelé), dělníci a důchodci, které posléze podle statistik přiřazuje buď k pravici nebo k levici.

Tabulka 1 Hlasy odevzdané ve volbách do PS v letech 1992, 1996 a 1998 podle příslušnosti k sociální třídě. Sloupcová procenta.³⁹

1992

Strana	VŠ	Nemanuální pracovník	Samostatný	Dělník	Důchodce	Ostatní	Celkem
ODS	31.7	33.7	42.7	22.8	27.1	29.5	29.0
ODA	12.9	7.9	7.0	3.4	4.1	4.9	5.8
KDU-ČSL	6.4	5.1	1.7	6.1	9.3	5.4	6.1
ČSSD	7.2	7.3	2.4	7.1	6.2	4.9	6.3
LEVÝ BLOK	13.8	14.2	5.4	13.3	18.5	11.5	13.8
JINÉ	28	32.3	40.7	47.3	34.8	43.9	39.1

³⁷ MATĚJŮ – ŘEHÁKOVÁ: *c. d.*, s. 25_26.

³⁸ Viz průzkum agentury STEM. Obdrženo emailem dne 20. 3. 2007 od Jaroslava Huka z agentury STEM.

³⁹ V tabulce jsou uvedeny pouze strany, které jsou relevantní pro rozdělení voličů na pravicově-levicové škále. Koalice Levý blok ve volbách do PS v roce 1992 sdružovala KSČM, Levý blok (LB) a slovenskou Stranu demokratické levice (SLD). Souhrnný termín „komunistické strany“ v tabulce pro volby 1996 označuje strany, které v roce 1992 tvořily koalici Levý blok, čili KSČM, LB a SDL, přestože poslední dvě v roce 1996 nepřekročily 5% práh .

1996

Strana	VŠ	Nemanuální pracovník	Samostatný	Dělník	Důchodce	Ostatní	Celkem
ODS	36.2	29.8	44.8	18.9	27.5	32.7	29.5
ODA	11.8	7.1	8.7	3.9	3.2	9.1	6.3
KDU- ČSL	9.8	6.2	4.7	8.2	10.5	9.1	8.1
ČSSD	22.3	29.9	17.7	35.0	21.4	24.0	26.3
Kom. Strany	9.4	10.2	5.5	11.7	19.5	8.2	11.7
JINÉ	10.3	16.8	18.6	22.3	17.9	16.8	18.1

1998

Strana	VŠ	Nemanuální pracovník	Samostatný	Dělník	Důchodce	Ostatní	Celkem
ODS	30.1	29.6	47.9	16.6	22.2	29.5	27.7
US	13.8	8.6	12.3	4.7	5.9	11.6	8.6
KDU- ČSL	10.8	7.6	5.4	9.4	11.1	9.2	8.9
ČSSD	29.6	35.1	19.9	42.5	27.9	31.8	32.2
KSČM	7.1	8.8	5.1	13.8	18.9	6.1	10.9
JINÉ	8.6	10.2	9.3	12.9	13.8	11.8	11.7

Zdroj: MATĚJŮ, Petr – ŘEHÁKOVÁ, Blanka: *Obrat doleva nebo proměna vzorců volebního chování sociálních tříd? Analýza změny v efektu příslušnosti k sociální třídě na volební chování v České republice 1992-1996*. Praha 1997, s. 26_27, upraveno autorkou.

MATĚJŮ, Petr – VLACHOVÁ, Klára: *Nerovnost, spravedlnost, politika. Česká republika 1991-1998*. Praha 2000, s. 338, upraveno autorkou.

V tabulce o volbách roku 1992 můžeme vidět ještě nevykrystalizované preference voličů. ODS byla v tomto roce symbolem vymaňování se ze starého řádu, symbolem transformace, a přitahovala voliče bez ohledu na vzdělání, věk či příjem. V roce 1996 byla již situace jiná. Ve volbách se výrazně prosadila levicová ČSSD, která získala 26.3 % hlasů. ODS si ale zároveň udržela první místo s 29.5 %. Na pravici i levici politického spektra se tak vytříbila dvě silná politická uskupení, která nejvíce symbolizovala příslušnost k sociální třídě. Zatímco ODS si udržela příznivce z řad živnostníků a podnikatelů, odborníků a velké části nemanuálních pracovníků,

ČSSD se stala přitažlivou zejména pro dělníky a nemanuální pracovníky a velký počet hlasů získala také od důchodců.

Důchodci v tomto období představují zvláštní skupinu, která vybočuje z předpokladů pro volbu podle sociální třídy. Ještě ve volbách do PS v roce 1996 vyjádřili loajalitu spíše k ODS než ČSSD, rozdíl v počtu odevzdaných hlasů však nebyl velký, zvláště když uvážíme velké procento podpory komunistických stran. V případě předčasných voleb roku 1998 již pozorujeme zřetelný příklon konkrétních sociálních skupin k určitým stranám. Rozdíl v procentu samostatných, kteří volili ODS, a těmi, kteří dali přednost ČSSD, je obrovský. Stejně tak preference dělníků je naprosto jasná a rovněž důchodci a nemanuální pracovníci se v tomto období přiklonili spíše k levici. Dle P. Matějů se sociální třídy v období do roku 1998 viditelně zformovaly, voliči se přiklánějí k té straně, která nejlépe zastupuje jejich zájmy.⁴⁰

1.2.3.2. Vztah mezi stranami a voliči

Je zřejmé, že každá z politických stran vyvolává u svých voličů jiné emoce, některá je silná díky svým čelním představitelům, jiná zase kvůli programu, který vyhovuje velkému procentu lidí. Některé strany pro své voliče představují nejmenší zlo, a do jiných jsou naopak vkládány naděje. Příkladem stran, která mají silný vztah se svým elektorátem, jsou ODS a KSČM. Obě uskupení v České republice představují strany na krajích politického spektra, občanští demokraté jsou nejpravicejší stranou a komunisté naproti tomu nejlevicovější stranou ze všech zastoupených v PS. Voliči dávají ve volbách přednost ODS a KSČM kvůli programu, který nejlépe zastupuje jejich zájmy, a kvůli silným osobnostem, které ve voliči vzbuzují dojem jasné představy, co bude následovat po volbách. U voličů ODS a KSČM tedy převládají pozitivní motivy volby. Středové politické strany jsou často vnímány jako ty, které „vadí nejméně“ a voliče s nimi pojí pouze slabý vztah. Jako příklad můžeme uvést KDU-ČSL. Sociální demokracie spadá do třetí kategorie stran – je to uskupení, jehož volební program vyhovuje velkému počtu lidí, na druhou stranu je ale vztah mezi ním a elektorátem

---

⁴⁰ MATĚJŮ – ŘEHÁKOVÁ: *c. d.*, s. 25_26.

slabý a hlas pro ČSSD je mnohdy volbou negativní, což znamená, že mnoho voličů sociálních demokratů hlasovalo volbou ČSSD proti jiné politické straně, zejména proti ODS.⁴¹

Kromě otázky pravice a levice je důležitou charakteristikou strany rovněž její ideologie. V českém prostředí se setkáváme s konfliktem dvou základních ideologií – socialistické a konzervativní. Socialismus věří především v solidaritu a zastává názor, že ekonomika, zdravotnictví a jiné odvětví společnosti by měly podléhat intervencím státu. Typickými představiteli socialistické ideologie v českém politickém systému jsou KSČM a ČSSD. Za významné konzervativní strany u nás se považují KDU-ČSL a ODS, která ovšem reprezentuje také liberalismus. Konzervatismus dává důraz na řád a pořádek, s liberalismem má společný vztah k soukromému vlastnictví. Také vztah politických stran k roli státu ve společnosti a jejich názor na třídní solidaritu tedy významně ovlivňuje volbu elektorátu. Voliči, kteří negativně vnímají sociální a ekonomickou nerovnost a sympatizují s principy spravedlnosti, mají tendenci volit levicové strany, v případě České republiky tedy ČSSD a KSČM. Naopak voliči, kteří odmítají intervenující stát a princip rovnostářství, se přiklánějí spíše k pravicovým stranám.⁴²

1.2.4. Region a velikost místa bydliště

Místo bydliště je dalším důležitým faktorem souvisejícím s volebním chováním. V České republice je několik regionů, které se řadí mezi ekonomicky slabé. V krajích, které byly za minulého režimu závislé na těžkém průmyslu (týká se především Ústeckého a Moravskoslezského kraje), se v 90. letech postupně rušily těžební objekty a zastavení těžby způsobilo propuštění nejpočetnější skupiny obyvatel v těchto krajích. Nejvyšší míra nezaměstnanosti se mimo jiné s ohledem na výše uvedenou skutečnost datuje v okresech Most (21,25 % nezaměstnaných v roce 2006) a Teplice (16,8 %)⁴³ a dále v některých regionech Moravskoslezského kraje, hlavně na

⁴¹ MATĚJŮ – VLACHOVÁ: *c. d.*, s. 234.

⁴² Tamtéž, s. 253_292.

⁴³ Viz meziokresní srovnání Ústeckého kraje.

[http://www.czso.cz/xu/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/ba9e153427ad511bc12572a4003876e7/\\$FILE/42011301.xls](http://www.czso.cz/xu/redakce.nsf/bce41ad0daa3aad1c1256c6e00499152/ba9e153427ad511bc12572a4003876e7/$FILE/42011301.xls) (11. listopadu 2007).

Karvinsku (17,8 %) a Bruntálsku (13,09 %).⁴⁴ Naproti tomu, nejnižší procento lidí bez práce je tradičně v Praze, kde se míra nezaměstnanosti pohybuje okolo dvou procent.

Praha je osobitým regionem také v oblasti výše příjmu, v roce 2006 překonala celostátní průměrnou mzdu o 5 tisíc korun (20 211 Kč celostátní průměrná mzda, 25 282 Kč údaj týkající se Prahy).⁴⁵ Životní úroveň v Praze je vyšší z mnoha důvodů: je zde odlišná struktura zaměstnanosti (žádání jsou hlavně pracovníci odborníci, zejména s vysokoškolským vzděláním), ve městě je vysoká koncentrace podnikatelů a je zde také více podniků se zahraniční kapitálovou účastí, které poskytují velký počet pracovních míst.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem je hlavní město Praha tradičně regionem, ve kterém mají voliči výrazně nižší tendenci dávat svůj hlas levicovým stranám. S největší podporou se tady setkává zejména ODS.⁴⁶ Zatímco celorepublikový zisk ODS ve volbách v roce 2006 činil 35,38 %, Pražané občanským demokratům odevzdali 48,3 % hlasů. Znatelný rozdíl se při každých volbách objevuje také v procentu lidí, kteří hlasují pro sociální demokraty (23,3 % v Praze, 32,32 % v celé ČR). Podpora komunistů je v Praze minimální (7,9 %).⁴⁷ Volební výsledky v ostatních velkých městech České republiky potvrzují příklon obyvatelů velkých aglomerací k pravici, zatímco v malých obcích a v oblastech s vysokou nezaměstnaností je tendence volit levici výrazně vyšší.

1.2.5. Náboženská příslušnost

V České republice existuje v rámci parlamentních stran pouze jedna strana, která mimo hlavní socio-ekonomický zájem hájí také zájem minoritní, v tomto případě náboženský, a to KDU-ČSL.⁴⁸ Provázanost mezi příslušností ke katolické církvi a ke KDU-ČSL je zřejmá. Ve volbách do PS nám tuto

---

⁴⁴ Viz meziokresní srovnání Moravskoslezského kraje.

http://www.czso.cz/xt/redakce.nsf/i/meziokresni_srovnani (11. listopadu 2007).

⁴⁵ Viz *Nezaměstnaní v hl. m. Praze k 30. 6. 2007*. http://www.czso.cz/xa/redakce.nsf/i/nezam_vpm (11. listopadu 2007).

⁴⁶ MATĚJŮ – ŘEHÁKOVÁ: *c. d.*, s. 36.

⁴⁷ Viz http://www.czso.cz/xa/redakce.nsf/i/rozdil_hlasovani_praha_cr (11. listopadu 2007).

⁴⁸ Roku 1998 neprošla přes 5% hranici Sdružení pro republiku – Republikánská strana Československa (SPR-RSČ), která vyzdvihovala zejména problémy většiny versus menšiny a anarchismu versus řádu. Viz MATĚJŮ – VLACHOVÁ: *c. d.*, s. 243.

provázanost dokazují trvale nadstandardní výsledky KDU-ČSL v jihomoravském regionu, kde se vyskytuje nejvíce věřících v České republice. Jiné české politické strany zastoupené v PS náboženskou příslušností ovlivněné nejsou.

Celkově přibývá věřících směrem na východ ke slovenským hranicím. Rozdíly v religiozitě na území ČR se objevují také při srovnání velikosti obcí. Nejvíce věřících lidí se nachází v nejmenších obcích. Naproti tomu zejména v Praze a jiných velkých městech je religiozita minimální. Podle statistik je rovněž zásadní věk a dosažené vzdělání, přičemž religiozita narůstá u lidí ve vyšším věku a se základním vzděláním.⁴⁹

V České republice nemá náboženské vyznání významný vliv, a to zejména kvůli čtyřicetiletému protináboženskému působení bývalého komunistického režimu. K některé z církví se hlásí pouze 32 % obyvatel.⁵⁰ Příklon k náboženství je dán zejména rodinnou tradicí.⁵¹ Naproti tomu v jiných zemích je příslušnost k církvi větší.

---

⁴⁹ Viz <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4110-03> (17. listopadu 2007).

⁵⁰ Údaj pochází ze sčítání lidu v roce 2001. Viz <http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/p/4110-03> (17. listopadu 2007).

⁵¹ KOSTELECKÝ, Tomáš: *Vzestup nebo pád politického regionalismu? Změny na politické mapě v letech 1992 až 1998 – srovnání České a Slovenské republiky*. Praha 2001, s. 7.

2. Historie ODS

ODS vznikla rozdělením Občanského fóra (OF) na dva politické subjekty, ODS a Občanské hnutí (OH). Charakter OF, jež vzniklo v první řadě jako reakce na události ze 17. listopadu 1989 a jež bylo pluralitním názorovým uskupením, již dále nespĺňoval požadavky reformujícího se státu. Již v prosinci 1990 představil předseda OF Václav Klaus svou myšlenku o založení politické strany, jejímž sjednocujícím prvkem bude „*ekonomická reforma nasměrovaná k vytvoření tržní ekonomiky, založené na soukromém vlastnictví*“.⁵² Dne 18. 3. 1991 byla ODS zaregistrována. Jejím předsedou byl zvolen V. Klaus, místopředsedy se stali Petr Čermák a Miroslav Macek.⁵³ Deklarovala se jako „*pravicová konzervativní strana s moderní evropskou strukturou, jako strana navazující na tradice evropské křesťanské civilizace, na humanitní a demokratické tradice 1. republiky a na zkušenosti současných západních demokracií*“.⁵⁴

Již od počátku vzniku ODS se strana snažila posílit svou pozici a iniciovala debaty s ostatními pravicovými stranami o možném sloučení. Pouze Křesťanská demokratická strana (KDS) však na sblížení přistoupila. Do parlamentních voleb šly obě strany ve společné koalici. V březnu roku 1996 se stálá spolupráce s KDS prohloubila ve sloučení obou stran.⁵⁵ Sloučením s KDS sledovali občanští demokraté zejména rozšíření záběru ODS, která byla v 90. letech vnímána zejména jako elitářská strana, jejímž cílem je pouze ekonomický růst. Začlenění křesťanské strany do ODS tedy mělo zvýšit její kredit ve společnosti a podtrhnout její společenský a ideový charakter. Vzhledem k nízké volební podpoře KDS nemůžeme ODS podezřívát z úsilí větších zisků voličských hlasů.⁵⁶

Volby roku 1992 ODS v koalici s KDS vyhrála, když ve volbách do České národní rady získala 29,73 %, do Federálního shromáždění pak přes

---

⁵² BENEŠOVÁ: c. d., s. 10.

⁵³ PŠEJA, Pavel: *Občanská demokratická strana jako hlavní „dědic“ OF a „agens“ stranického systému ČR (1991-1998)*. Politologický časopis, XI, 2004, č. 4, s. 454.

⁵⁴ Tamtéž, s. 454.

⁵⁵ *Historie ODS*, http://www.ods.cz/ods_se_predstavuje/historie.php (1. 2. 2007).

⁵⁶ PŠEJA: c. d., s. 460_461.

33 %.⁵⁷ Koaliční vládě ODS – KDS – ODA – KDU-ČSL předsedal V. Klaus, koalice disponovala 105 mandáty z celkových 200.⁵⁸ Úkolem této vlády bylo zejména provést základní reformní kroky, připravit rozsáhlou privatizaci, směřovat Českou republiku do západních demokratických struktur a hlavně zabezpečit klidné rozdělení federace.⁵⁹

ODS v tomto období, kdy tvořila koalici s proevropskými stranami KDU-ČSL a ODA, zaujímala vstřícné stanovisko ke směřování republiky do evropských struktur. Ve volebním období 1992-1996 se ODS spolupodílela na začleňování České republiky do OECD a v neposlední řadě do Evropské unie.

Situace po volbách do Poslanecké sněmovny roku 1996 nebyla snadná. Tabulka č. 2 přináší výsledky voleb do PS z roku 1996. Nečekaný výsledek obdržela ČSSD, svými 26,44 % způsobila ztrátu pravicové většiny v PS a tato situace vyústila v menšinovou vládu.⁶⁰

Tabulka 2 Výsledky voleb do PS PČR v roce 1996

Strana	Procenta hlasů
ODS	29,62
ČSSD	26,44
KSČM	10,33
KDU-ČSL	8,08
SPR-RSČ	8,01
ODA	6,36

Zdroj: <http://www.volby.cz/pls/ps1996-win/u4> (1. listopadu 2007).

⁵⁷ <http://www.ods.cz/volby/vysledky.php> (1. března 2007).

⁵⁸ *Historie ODS...*

⁵⁹ Slovensko stále zvyšovalo svůj nátlak na osamostatnění a v rukou vlády bylo zajištění mírového rozdělení federace. Velká část českého veřejného mínění sledovala dělení státu Klausovou vládou s nevolí. Za hlavního viníka rozdělení Československa byl označen právě V. Klaus, a to přestože ODS do poslední chvíle usilovala o jeho zachování. Strach z možného násilí a úsilí o zachování korektních vzájemných vztahů a dobrého hospodářského vývoje však nakonec rozdělení federace posvětily. *Historie ODS...*

⁶⁰ Středopravicové strany ODS, ODA a KDU-ČSL získaly dohromady pouze 99 mandátů, a to přestože volby vyhrála ODS s 29,61% hlasů. Viz BENEŠOVÁ: c. d., s. 42.

Atmosféra se ovšem zhušťovala také na poli koaličním. Z důvodu zhoršení ekonomické situace země byly střety v koalici stále silnější a rozpory se objevovaly uvnitř samotné ODS. Její místopředseda Josef Zieleniec se postavil proti dosavadní politice strany, což potvrdilo již dávno spekulace, že ve straně existují různé názory a že pozice V. Klause již není pevná. Krize nakonec vyústila v to, čemu publicisté říkají sarajevský atentát, kdy byl předseda V. Klaus vyzván skrze média křídlem kolem Jana Rumla a Ivana Pilipa k rezignaci na svou funkci předsedy strany, a to v době, kdy byl v Bosně, tedy mimo Českou republiku. Následovalo opuštění koalice křesťanskými demokraty a ODA a vláda podala demisi. Odštěpením názorové frakce ODS a vytvořením nového subjektu – Unie svobody – na politické scéně přišla ODS o 25 poslanců. V. Klaus dal poté k dispozici svou funkci ve straně, při volbě nového předsedy ji ovšem obhájil.⁶¹

Po několikaměsíčním působení úřednické vlády guvernéra České národní banky Josefa Tošovského byly v ČR vypsány předčasné volby. Po těchto volbách v roce 1998⁶² se ODS ocitla poprvé v opozici. Obtížná povolební situace, kdy se sestavení stabilní většinové vlády jevílo jako nepravděpodobné, byla nakonec vyřešena tzv. opoziční smlouvou⁶³ mezi ODS a ČSSD. Tato smlouva byla výhodná pro obě strany. ČSSD, ačkoli volby vyhrála, se neuměla dohodnout s křesťanskými demokraty, kteří měli vzhledem k nízkému volebnímu zisku vůči sociální demokracii až nedůstojné požadavky. Požadovali jak post premiéra, tak rozdělení ministerských křesel v poměru 1:1 mezi všechny koaliční strany. Po následném odmítnutí US vstoupit do vlády s ČSSD se strana společně s ODS rozhodla 9. července 1998 podepsat „Smlouvu o vytvoření stabilního politického prostředí v ČR.“⁶⁴

Po prohraných parlamentních volbách roku 2002, kdy ODS získala jen 24,47 % hlasů, zatímco ČSSD volby s 30,2 % hlasů vyhrála, oznámil V. Klaus, že na kongresu strany již nebude bojovat o funkci jejího předsedy.

---

⁶¹ PŠEJA: c. d., s. 468.

⁶² ODS, přestože ve volbách zůstala za vítěznou ČSSD, překvapila a obsadila druhé místo s 27,74 % hlasů a 63 mandáty. Viz: <http://www.ods.cz/volby/vysledky.php> (1. 3. 2007).

⁶³ „Smlouva o vytvoření stabilního politického prostředí v ČR“ stanovila podmínky existence menšinové vlády ČSSD včetně dohody o provedení ústavních změn a změny volebního zákona. *Historie ODS...*

⁶⁴ FIALA, Petr – MIKŠ, František: *ODS a opoziční smlouva*. In: *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Brno 2006, s. 40_43.

V prosinci roku 2002 se stal prvním mužem ODS Mirek Topolánek.⁶⁵ ODS setrvala nadále v opozici, a to až do voleb roku 2006, kdy ODS ve volbách zvítězila zatím nejúspěšnějším výsledkem 35,38 % hlasů a získala 81 mandátů.

---

⁶⁵ Dosavadní předseda ODS V. Klaus se stal po Václavu Havlovi druhým prezidentem samostatné České republiky.

3. Voličská základna ODS

Následující podkapitoly mají za úkol nabídnout co nejvíc informací o voličské základně ODS, přičemž ale záměrně nebude dáván důraz na témata, jež se přímo nedotýkají vztahu voličů k evropské integraci, abych se neodchýlila od tématické linie této práce.

3.1. Obecné údaje o voličích ODS ovlivňující vztah občanů k evropské integraci

V rámci této podkapitoly, mapující základní společenské postavení voličů ODS, vycházím z výsledků agentury STEM, která průzkum prováděla po volbách do PSP ČR v roce 2006, a rovněž z knihy *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Vzhledem k nedostatku publikovaných informací zhodnocuje tato kapitola také vlastní dotazník, ve kterém 64 členů (z celkového počtu 80 zaslaných dotazníků) Oblastního sdružení Občanské demokratické strany v Opavě odpovídalo na zásadní otázky týkající se priorit voličů ODS i jejich vztahu k evropské integraci.⁶⁶

Podkapitola zkoumá především sociální statut voličů ODS, jejich věk a vzdělání. Tyto tři faktory patří mezi ty, které jsou nejčastěji jmenované jakožto zásadní pro vztah občanů k evropské integraci, přičemž mladší generace, vzdělanější občané a dobře situovaní lidé jsou členství České Republiky v EU nakloněni více.

Údaje o voličské základně občanských demokratů potvrzují, že ODS je stranou, která oslovuje převážně občany mladšího a středního věku, většinou

---

⁶⁶ Plné znění otázek pokládaných voličům viz textová příloha č. 1. Výsledky dotazníků v procentech viz textová příloha č. 2.

minimálně s ukončeným středoškolským vzděláním. Významnou část voličstva tvoří lidé dobře situovaní, podnikatelé, živnostníci, ale i studenti.⁶⁷

Tabulka 3 Porovnání celkové populace České republiky (občanů ve věku od 18 let) s lidmi, kteří ve volbách do PSP ČR v roce 2006 volili ODS, v procentech

VĚK	18-29 let	30-44 let	45-59 let	60 a více let
% v populaci	22	27	27	24
% sympatizantů	28	31	26	15

VZDĚLÁNÍ	základní	vyučení	maturita	VŠ
% v populaci	18	40	32	10
% sympatizantů	12	32	41	15

SOCIÁLNÍ SKUPINA	studenti	důchodci	zaměstnanci	podnikatelé a živnostníci
% v populaci	7	26	49	9
% sympatizantů	10	15	54	14

Zdroj: Viz průzkum agentury STEM. Obdrženo emailem dne 20. 3. 2007 od Jaroslava Huka z agentury STEM.

Od výsledků agentury STEM, která zkoumala věk, vzdělání a sociální statut voličů ODS, se značně liší výsledky dotazníků vyplněných členy oblastního sdružení ODS v Opavě. Z celkového počtu 64 dotázaných odpovědělo na otázku „Dosáhl/a jste vysokoškolského vzdělání?“ 56 respondentů (87,5 %) kladně, zatímco osob samostatně výdělečně činných bylo pouze 50 % (32 respondentů). Podle věku byli dotazovaní členové rozděleni na tři skupiny: 18-30 let, 31-45 let a starší 45 let. Údaje získané dotazníkem se od statistiky agentury STEM opět výrazně lišily. 45,3 % dotázaných byli členové nad 45 let věku.⁶⁸

Internetové stránky se charakteristikou své voličské základny vůbec nezabývají, ovšem v kapitole knihy *ODS a její voliči* uvádějí R. Chytilík a O. Eibl, že podíl středoškoláků s maturitou a vysokoškoláků je mezi voliči ODS

⁶⁷ Viz průzkum agentury STEM.

⁶⁸ Viz textová příloha č. 2.

vyšší než u jiných českých politických stran, a vyšší procento se zde objevuje rovněž v počtu samostatných podnikatelů.⁶⁹

Všechny tři zdroje se tedy shodují na výrazně větším procentu vysokoškolsky vzdělaných voličů ODS, než tomu je u jiných politických uskupení v České republice. Rovněž podíl samostatně výdělečných osob je tradičně vyšší. Odlišnost ve zkoumání dosaženého vzdělání voličů na jedné straně a členů na straně druhé nemusí být chápána jako nesrovnalost, naopak, rozličnost výsledků ve prospěch členů je logicky spjata s vyšší angažovaností v politice, tedy větší mírou zájmu o politické dění.

3.2. Údaje o voličích ODS vztahující se přímo k evropské integraci

Cílem této podkapitoly je shrnout a analyzovat postoj voličů a členů ODS k otázkám bezprostředně se týkajících vstupu České republiky do EU, vztah k národní otázce i názor členů na vývoj Unie.

Budu se snažit odpovědět na následující dvě otázky:

1. Jaký je postoj voličů ODS k EU jakožto záruce bezpečnosti, míru, rozvoje či vyšší míry seberealizace?
2. Jaký je postoj voličů ODS k EU co se týče národní otázky?

Pro tuto podkapitolu byl zásadní dotazník, který jsem vypracovala a který vyplnilo 64 členů Oblastního sdružení Občanské demokratické strany v Opavě. Respondenti v něm odpovídali na otázky, které měly na jedné straně podat obrázek o charakteru této skupiny voličů. Mezi otázky tohoto typu patří dotazy na povolání a vzdělání. Jak bylo již výše zmíněno, vysokoškolsky vzdělaní lidé tvořili 87,5 % dotázaných, osob samostatně výdělečně činných bylo 50 %.⁷⁰

Zásadní část otázek (12 otázek) se týkala již samotné EU. Zcela podle očekávání odpovědělo 84,4 % respondentů kladně na dotaz, zda je pro ně

⁶⁹ CHYTILEK – EIBL: c. d., s. 231.

⁷⁰ Viz dotazník.

důležitý přístup ODS k národním otázkám.⁷¹ Národní hledisko tvoří důležitou část programu občanských demokratů a společně s někdy ostřejší rétorikou směrem k Unii se může běžnému občanovi zdát, že tato dvě hlediska – hledisko národní a evropské – stojí proti sobě. Není ovšem důvod se domnívat, že ponecháním si jistých národních specifik a obhajobou zájmů svých občanů si nemůžou voliči zároveň cenit výhod, které pro ně ze členství v EU plynou. Tento postoj velmi podporuje dotazník, který vyznívá značně proevropsky.⁷² Například na otázku: Souhlasili jste se vstupem do EU? Odpovědělo kladně 56 respondentů (87,5 %). 52 dotázaných by využilo možnosti pracovat či studovat v zemích Unie. S kladnou odpovědí na dotaz, zda podle jejich názoru přinese vstup do EU České republice spíše výhody, se ztotožnilo 50 členů, 8 se zdrželo odpovědi.⁷³

Mírný posun směrem k euroskeptismu můžeme zaznamenat u otázek hodnotících vliv EU na vnitřní věci národních států, kdy přesná polovina dotázaných zapochybovala o Unii jako o strážci míru a bezpečnosti v případě vnitřního ohrožení České republiky. Malou důvěru získala EU také jako záštita rovných šancí a práv pro malé i velké národy Unie. Názor, že malé státy jsou v EU znevýhodněny sdílelo 39,1 % dotázaných, 23,4 % z nich nedokázalo na otázku odpovědět. Naopak EU jako ochránitele demokratických principů, svobody a politické kultury vidí 84,4 % respondentů.⁷⁴

V kapitole ODS a její voliči v knize *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006* R. Chytilék a O. Eibl uvádějí, že voliči ODS v otázce teritoriálního vymezení jako druhou nejvíce preferovanou možnost uvádějí Evropu. Rovněž víra v mezinárodní organizace, jmenovitě v EU, OSN a NATO, je u voličů ODS vyšší než u voličů jiných politických stran. Projevil se zde také tolerančnější vztah a větší respekt k osobám jiné národnosti, k menšinám, a dokonce k cizincům jakožto pracovní síle v České republice.⁷⁵

---

⁷¹ Viz dotazník.

⁷² Výsledky dotazníku viz textová příloha č. 2.

⁷³ Viz dotazník.

⁷⁴ Viz dotazník.

⁷⁵ Chytilék – Eibl: *c. d.*, s. 231_233.

Tabulka 4 Vybrané charakteristiky voličské banky ODS

Hodnota/ postoj/ charakteristika/ dimenze	Postoj	Krajní pozice mezi voličskými bankami?
Vzdělání	vyšší podíl středoškoláků s maturitou a vysokoškoláků	Ano
Zaměstnání	samostatný podnikatel – vyšší podíl	Ano
Loajalita k teritoriálně vymezenému společenství	ČR – nejvíce, Evropa – druhá nejvíce preferovaná možnost, Čechy, Morava a Slezsko – nejméně preferovaná možnost	Ano
Pohyb pracovních sil	zamezení volnému pohybu pracovních sil – ne	Ano
Důvěra v politické instituce	armáda, policie, parlament, EU, OSN, NATO, soudy – vyšší	Ano
Tolerance vůči sociálnímu okolí	zvýšená tolerance k přistěhovalcům	Ano
Preference českých pracovníků před zahraničními	nižší míra souhlasu	Ano

Zdroj: Chytilék, Roman – Eibl, Otto: *ODS a její voliči*. In: *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Brno 2006, s. 231_233.

Když shrneme výše uvedené poznatky, musíme konstatovat, že voliči ODS jsou nakloněni všem výhodám, které jim členství v EU přináší, jako například volnému pohybu pracovních sil, zjednodušení cestování či studiu na evropských univerzitách. Unii ale také chápou jako zkušeného ekonomického partnera, ve kterého věří. Když k tomu přičteme fakta z předešlé kapitoly, která hovoří o nadprůměrném procentu vysokoškolsky vzdělaných občanů a o lidech nebojících se vzít na sebe riziko svobodného povolání, proevropský postoj voličů ODS v otázce seberealizace není

překvapující. Sama strana se v diskusi o svém euroskeptismu vůči EU často hájí tím, že její voliči jsou nejvíce proevropští ze všech ostatních voličských bank v České republice.⁷⁶

Naopak, v otázkách týkajících se rovného postavení národních států, supranacionality a dostatku prostředků a vůle ze strany EU zamezit nedemokratickému vývoji v České republice jsou voliči již skeptičtější. Je zde tedy jasně vidět, že volič ODS chápe EU jako podporu vlastní seberealizace, jako možnost pro Českou republiku zapojit se do volného trhu, evropského pracovního trhu a samozřejmě ji vidí jako vyspělejšího a bohatšího partnera, jehož finanční prostředky směřují také do České republiky.

Co se týče vztahu k národním otázkám, drží se volič občanských demokratů spíše stranického postoje, který zcela jasně poukazuje na neslučitelnost programu ODS s tendencemi posílit nadnárodní struktury EU a přiblížit se tak jakémusi „superstátu“.⁷⁷ „*ODS trvá na právu českého veta v klíčových otázkách státní suverenity.*“⁷⁸

3.3. Eurooptimismus, euroskepticismus, eurorealismus a antievropanství

Když politikové píší nebo mluví o ODS a jejím postoji k evropské integraci, dostává tato strana přídomek euroskeptická, protievropská či eurorelistická. Každý z těchto pojmů má však mírně odlišný význam, a proto v českém prostředí působí terminologie jimi užívaná mírně zmatečně. V této podkapitole se tedy pokusím tyto přívlastky vysvětlit podle toho, jak je chápe samotná politologie.

Podle Petra Kopeckého politologie rozlišuje čtyři postoje k evropské integraci: eurooptimistický/euroentuziastický, antievropský, euroskeptický a

---

⁷⁶ Rozhovor s předsedou ODS M. Topolánkem pro deník Právo: *Evropa nemůže mít jinou zahraniční politiku než USA*. 17.1.2004, Viz <http://www.mzv.cz/servis/soubor.asp?id=10675> (1. září 2007).

⁷⁷ *Když do EU tak s ODS. Poziční dokumenty ke vstupu do EU stínové vlády ODS*, 2003, http://www.ods.cz/eu/download/docs/poz_doc.pdf (1. 2. 2007).

⁷⁸ *ODS volí EU*. Volební program ODS, 2002, http://www.ods.cz/eu/download/docs/ODS_voli_EU.pdf (1. 2. 2007).

eurorealistický.⁷⁹ Za eurooptimistu se může považovat někdo, kdo je podporovatelem myšlenky evropské integrace jako takové a zároveň vnímá EU jako organizaci, která tuto integraci nejlépe zrealizuje. Eurooptimistickou stranou můžeme nazvat například ČSSD. Opakem eurooptimistického postoje je antievropský postoj. Zastánce antievropského postoje podle P. Kopeckého zavrhuje jak pouhou myšlenku evropské integrace, tak i EU jakožto jejího ztělesnitele. Jako příklad v rámci české politické scény můžeme uvést KSČM.⁸⁰

Další dvě kategorie, euroskeptiky a eurorealisty, můžeme na této pomyslné škále postojů k evropské integraci umístit mezi přístup eurooptimistický a antievropský. Euroskeptik je podle P. Kopeckého zastánce myšlenky evropské integrace, ale pochybuje o tom, že EU je tím nejvhodnějším politickým tělesem, které by mělo tuto integraci realizovat. Jako typického euroskeptika uvádí P. Kopecký prezidenta V. Klause.⁸¹ Laure Neumayerová dokonce V. Klause pasuje na průkopníka českého euroskeptického postoje: „*Jeho odpor k politickým aspektům evropské integrace v letech 1992-1997 tvořil základ oficiálního euroskepticismu.*“⁸² S P. Kopeckým a L. Neumayerovou v podstatě souhlasí teorie měkkého euroskepticismu Paula Taggarta. Měkký euroskeptik podle této teorie, na rozdíl od euroskeptika tvrdého, který naprosto odmítá myšlenku evropské integrace a je proti členství své země v EU, souhlasí se členstvím své země v Unii, není proti evropské integraci, ale je v opozici s jednou nebo více politikami EU.⁸³

Naopak eurorealista se myšlenkou evropské integrace jako takové příliš nezabývá, podporuje ale z pragmatických důvodů politiku Evropské unie. Když tedy čteme třeba vyjádření Alexandra Vondry, který byl v lednu 2007 jmenován místopředsedou vlády pro evropské záležitosti, že je

---

⁷⁹ ŘIHÁČKOVÁ, Věra – SEYDLITZ, Christian von: *Václav Klaus and the Constitutional Treaty – Czech Eurosceptis or Eurorealism?* EUROPEUM, 19. 6. 2007.

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

⁸² NEUMAYEROVÁ, Laure: *Politické strany a evropská integrace ve střední Evropě: Polsko, Maďarsko, Česká republika.* Europeum, 26. 3. 2000, viz http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=216 (10. října 2007).

⁸³ KANIOK, Petr: *Euroskepticismus a Evropský parlament.* Politologický časopis, XII, 2005, č. 4, s. 417_418.

eurorealista, „což znamená něco mezi euroskeptikem a eurooptimistou“,⁸⁴ můžeme pouze poukázat na další příklad matení české veřejnosti v otázce postojů k Unii a evropské integraci. Eurorealista totiž není ten, kdo vidí EU reálnými očima, jak se možná A. Vondra mylně domnívá, nýbrž ten, kdo má z členství v EU prospěch a využívá ho. Místopředseda strany by se tedy měl považovat spíše za euroskeptika. Následující tabulka výše popsané pojmy přehledně rozlišuje.

Tabulka 5 Rozlišení postojů k evropské integraci

	Zastávce myšlenky evropské integrace	
	+	-
Zastávce politiky EU	+ Eurooptimista - Euroskeptik	Eurorealista Antievropejský postoj

Zdroj: ŘIHÁČKOVÁ, Věra – SEYDLITZ, Christian von: *Václav Klaus and the Constitutional Treaty – Czech Euroscepticism or Eurorealism?* EUROPEUM, 19. 6. 2007. (upraveno autorkou)

Podobné schéma nabízí také trojice J. Dürr, D. Marek a P. Šaradín, jejichž rozdělení koresponduje s typologizací P. Kopeckého, ovšem je zaměřeno výhradně na přiřazení českých parlamentních stran k těmto pojmům.⁸⁵

L. Neumayerová se ve svém článku zabývá především rozdílem mezi v České republice často zaměňovanými pojmy „protievropejský“ a „euroskeptický“, což se v českém kontextu týká především ODS. Protievropejské strany podle ní odmítají integraci již z principu, zatímco euroskeptický postoj

⁸⁴ *Nečekejme žádný ráj*. Rozhovor s A. Vondrou pro Parlamentní listy. Parlamentní listy, 9/ 2007, viz <http://www.parlamentnilisty.cz/index.php?page=stranky&sekce=aktualni> (10. října 2007).

⁸⁵ Tabulka viz kapitola Evropeizace českých parlamentních stran.

myšlenku integrace nezavrhuje, ovšem urputně diskutuje její podmínky. „Euro-skeptikové vnímají integraci jako historickou nutnost a spory se týkají prostředků dosažení této nutnosti za současné ochrany národních zájmů. Vyjadřují současně svůj strach ze špatně připraveného a příliš rychlého vstupu.“⁸⁶

3.4. ODS – strana s euroskeptickým postojem k evropské integraci

Když se podíváme na programové dokumenty občanských demokratů,⁸⁷ je naprosto zřetelně vidět, že nejvíce diskutovanými body v otázce evropské integrace jsou národní zájmy a ekonomická stránka EU. Ze všech orgánů EU vnímá ODS jako nejrelevantnější Radu, která je na rozdíl od Evropského parlamentu (EP) a Komise tvořena zástupci národních vlád. Jakýkoli významnější posun EU ve směru k supranacionalitě je pro ODS nepřijatelný. Supranacionální orgány (Parlament a Komise) by měly být v rovnováze s Radou EU.⁸⁸ Z ekonomického hlediska ODS kritizuje především sociální politiku EU. Sociální ochránářství se v EU podle občanských demokratů prosazuje takovým způsobem, který se nedaří v žádné z jednotlivých zemí.⁸⁹ Občanští demokraté se od počátku staví proti prohlubování politické integrace a preferuje spíše integraci ekonomickou. „Evropa založená na svobodném trhu, otevřené soutěži a dobrovolných partnerských vztazích členů je podle ODS pragmatickým modelem pro nové století.“⁹⁰

Výše uvedené myšlenky volebních programů občanských demokratů jsou jasným důkazem euroskeptického postoje strany k evropské integraci. Integrace jako myšlenka není zavržena, naopak, ODS ji označuje za

---

⁸⁶ NEUMAYEROVÁ: c. d.

⁸⁷ Zestručněno v kapitole Evropeizace ODS.

⁸⁸ JIRSOVÁ, Kateřina: *Občanská demokratická strana a Evropská unie*. Europeum, 22. 6. 2000, viz. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=239 (4. září 2007).

⁸⁹ *Rozhovor pro MF Dnes o našem členství v Evropské unii*. <http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=LRy0JgKrBIAX> (4. října 2007).

⁹⁰ JIRSOVÁ: c. d.

výhodnou, určuje ovšem speciální podmínky. Národní rétorika zde také neznamená odmítání integrace, ani nemá žádný negativní či nacionalistický smysl. Všichni členové Evropské unie mají v programech svých stran národní zájmy, čili zájmy daného státu a jeho občanů, a tyto zájmy otevřeně hájí.

3.5. Analýza postoje ODS a jejích voličů k evropské integraci

Ačkoliv by se podle dosavadního obsahu této práce a zejména z výše uvedených statistik mohlo zdát, že postoj ODS a jejích voličů k evropské integraci je rozdílný, není to tak docela zřejmé. Voliči ODS jsou jak podle slov samotné strany, tak podle nejrůznějších výzkumů proevropští, což ovšem neznamená, že jsou prointegrační. Radikální prohlubování EU naopak vnímají jako nevýhodné pro české národní zájmy. A pro tentýž postoj není ODS ještě protievropská. Kdyby se přístup voličů a strany v tak zásadní otázce politického programu tak diametrálně lišil, bylo by to zcela proti zákonům politologie. V referendu o vstupu do Unie hlasovalo pro 86 % voličů ODS, přičemž sama strana voliče k takovému rozhodnutí před hlasováním vyzvala.⁹¹

O schizofrenii v ODS mluví Jiří Pehe, který zdůrazňuje nutnost zjemnění radikálního postoje ODS vůči EU, a to hned z několika důvodů. Zaprvé je ODS členem vlády společně se stranami, které jsou všechny proevropské. Dále zmiňuje mírnější postoj regionálních politiků ODS k EU a konečně poukazuje na paradoxně vstřícný vztah voličů ODS k Unii.⁹² Také Michal Klíma ve své stati upozorňuje, že voliči ODS na rozdíl od představitelů strany deklarovali svůj protievropský postoj pouze v 7 %.⁹³ Není ovšem pravda, že by mezi vysokými představiteli ODS byli pouze lidé s více či méně

---

⁹¹ ŠARADÍN, Pavel: *Referendum o přistoupení k EU a volební podpora politických stran v České republice*. Středoevropské politické studie, 5, 2004, č. 4. Viz <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=179> (3. listopadu 2007).

⁹² PEHE, Jiří: *Zahraničně-politická témata v českých volbách 2006*. Britské listy, 16. 5. 2006, viz. <http://www.blisty.cz/art/28406.html> (4. září 2007).

⁹³ KLÍMA, Michal: *Problémy pravice, problémy ODS. „Catch-allism“ je podmínkou modernizace*. Politologický časopis, XI, 2004, č. 4, s. 398.

odmítavým postojem k evropské integraci, například europoslanec Jaroslav Zvěřina se řadí mezi politiky s optimistickým pohledem na Unii. Rozdílnost ve vnímání EU mezi čelními představiteli strany, regionálními politiky a voliči je ovšem očividná.⁹⁴

Tato odlišnost ve vnímání EU stranou a voliči může být vysvětlena několika faktory. Vzhledem k tomu, že za vlády ODS v 90. letech byla přihláška do EU podána,⁹⁵ není na místě se domnívat, že strana byla od počátku euroskeptická. Právě na příkladu ODS můžeme vidět rozdílnost v přístupu k evropské integraci vládní a opoziční strany. V době vlád ODS můžeme pozorovat proevropskou tendenci této strany, jež byla posilněna rovněž entuziastickými postoji koaličních partnerů KDU-ČSL a ODA. V této době se ODS snažila, aby se Česká republika zapojila do evropských struktur, což by pomohlo jejímu navrácení mezi evropské demokracie a zároveň podpořilo její ekonomický růst. V období, kdy se ODS ocitla v opozici, a můžeme říci i izolovaná, nabírá přístup této strany k evropské integraci mírně pesimistický nádech. Nemůžeme ji však nazvat protievropskou. Kritika EU může být v tomto případě chápána také jako projev nesouhlasu s koaličními stranami a jejich proevropskou kampaní. Ani změna postoje k zahraničně-politickým otázkám ale neodrazuje původní voliče ODS od opětovné volby této strany. Pravicové voličstvo nemá s ohledem na dnešní politickou scénu v podstatě jinou možnost než volit ODS, třebaže jeho pohled na evropskou problematiku je jiný.

Tuto hypotézu podporuje také Karel Vodička, který voličskou základnu ODS považuje za tak silnou a natolik přesvědčenou, že si ODS může dovolit rétoriku, která sice není zcela v souladu s názorem svých členů a voličů, může ale přilákat potenciálního voliče,⁹⁶ který by jinak ve volbách zvolil jinou stranu mající v programu obranu národních zájmů, například KSČM. *„ODS má velmi věrné – kmenové – pravicově orientované příznivce, kteří ji budou volit za všech okolností, a tedy i v případě, že bude vystupovat antievropsky;*

---

⁹⁴ KOPEČEK: c. d., s. 252.

⁹⁵ JIRSOVÁ: c. d.

⁹⁶ Viz výše.

na tyto voliče nemusí brát velký ohled.“⁹⁷ S teorií o vlivu přechodu do opozice na evropskou politiku ODS souhlasí také L. Kopeček.⁹⁸

Dalším důležitým ovlivňujícím faktorem proč se ODS v evropských otázkách dostala do opozice, je osoba V. Klause. Zakladatel strany, který se dodnes těší obrovskému respektu a úctě jak ve straně, tak mezi voliči ODS, měl jistě velkou zásluhu na rétoriku strany vůči EU. Pro ilustraci si můžeme připomenout jeho velmi známý výrok vůči Unii: „Údajně jsem kritizoval smlouvu o Ústavě pro Evropu; to není přesné, já jsem ji naprosto zavrhl!“⁹⁹ Po odchodu V. Klause z čela strany se ovšem rétorika vůči Unii umírnila.

Na základě předešlých kapitol je ale zřejmé, že ani postoj voličů ODS není nekompromisně proevropský, a to především v oblasti národních otázek.¹⁰⁰ Proto nelze zcela souhlasit s Jiřím Pehe, který poukazuje na neslučitelnost názorů voličů ODS a euroskeptických lídrů strany na evropské otázky ve svém článku *Evropská integrace po parlamentních volbách*.¹⁰¹

---

⁹⁷ VODIČKA, Karel: *ODS hraje vabank pro zisk maximálního počtu hlasů*. EUROPEUM, 25. 2. 2005, http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=830&cid=3&nolang=0&page=2&type=0 (10. října 2007).

⁹⁸ KOPEČEK: *c. d.*, s. 253.

⁹⁹ ŘIHÁČKOVÁ – SEYDLITZ: *c. d.*

¹⁰⁰ Viz podkapitola Údaje o voličích ODS vztahující se přímo k evropské integraci.

¹⁰¹ PEHE, Jiří: *Evropská integrace po parlamentních volbách*. 12. 12. 2001, viz. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=454 (4. září 2007).

4. Evropeizace

4.1. Evropeizace ve dvou liniích

Po více než 40 letech, kdy byla ČR postavena mimo svůj tradiční zájem patřit do vyspělé a demokratické Evropy, se členství v západních mezinárodních organizacích jako NATO a EU stalo předním cílem české zahraniční politiky. Od poloviny 90. let, kdy ČR požádala o členství v EU,¹⁰² jsme se postupně seznamovali s pojmem „evropeizace“, který má vystihovat úsilí evropských národů po společných hodnotách, demokracii, blahobytu, vzájemné pomoci, společných nadnárodních institucích a nově také po tvorbě nové evropské identity.¹⁰³ Právě existence či neexistence tzv. evropské identity však stále provokuje řadu bouřlivých debat mezi stoupenci a kritiky evropské integrace, a to „vzhledem k síle národní identifikace většiny obyvatel kontinentu“.¹⁰⁴ Pro většinu občanů zůstává evropská identita stále prázdným a umělým pojmem. Naopak předpokládají, že s ohledem na obrovské množství etnik, pestrost náboženství a odlišnost kultur ve státech EU, a především ve státech, které do Unie směřují, stojí EU na prahu nacionálních bouří a krize své existence.¹⁰⁵

K. Featherstone definuje evropeizaci jako shodu určitých států ve čtyřech základních bodech, jimiž jsou historický proces, šíření evropské kultury, sbližování státních institucí a sbližování politik jednotlivých států. Proces tedy zahrnuje jak společné sociální postoje, zvyky, kulturu a hodnoty, tak také prolínání národních a evropských institucí a ovlivňování domácích politických procesů evropskými tématy.¹⁰⁶

Podle J. Rozenvaldse z Lotyšské univerzity musíme rozlišovat mezi tzv. evropeizací a EU-izací. Pojem evropeizace podle něj zahrnuje kulturní,

---

¹⁰² ČR podala žádost o členství v EU 17. ledna 1996, prostřednictvím předsedy české vlády V. Klause. <http://www.euroskop.cz/42037/clanek/historie-vstupu-cr-do-eu/> (11. listopadu 2007).

¹⁰³ LOUŽEK, Marek: *Evropeizace – užitečný nebo módní pojem?* In: DANČÁK, Břetislav – FIALA, Petr – HLOUŠEK, Vít: *Evropeizace – Nové téma politologického výzkumu*. Brno 2005, s. 244.

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 244.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 251.

¹⁰⁶ FEATHERSTONE: *c. d.*, s. 3_10.

geografické a historické zkušenosti Evropanů a je velmi těžké říci, kdo by se za Evropana již považovat neměl. Evropanství J. Rozenvalds vnímá jako subjektivní pocit. To, co ovlivňuje politiku států, které jsou součástí EU nebo do ní směřují, vnímá jako EU-izaci, protože se nedotýká celé Evropy.¹⁰⁷

Proti teorii J. Rozenvaldse stojí dominantní vnímání pojmu evropeizace jako ovlivňování různých politik států EU. Je ale důležité podotknout, že evropeizace má vliv na politický a ústavní systém nejen členských zemí Unie a kandidátských států, nýbrž také evropských zemí, které stojí mimo EU a nepokoušejí se ani o integraci do ní.¹⁰⁸

Je jisté, že teorie evropeizace vznikla na základě existence EU, vymezením určité části evropského kontinentu vůči překonanému fašismu, hrozícímu socialismu, který získal na síle po druhé světové válce, a rostoucí úloze Spojených států amerických na poli mezinárodních vztahů. Po vymanění se dalších evropských států z područí Sovětského svazu by se měla evropeizace snažit o sbližování všech evropských zemí, které mají společné kulturní, náboženské a společenské hodnoty a podobné historické zkušenosti. EU by se měla místo prohlubování svých politik pokoušet o konvergenci všech evropských států a rozvíjet spolupráci mezi nimi.

S evropskou integrací a chystaným členstvím České republiky v Unii jsme se v 90. letech postupně stávali svědky pozvolné implementace evropských otázek do programů českých politických stran. Cesta do Evropy se stala jedním z nejdiskutovanějších témat jak na české politické scéně, tak i mezi veřejností. Přestože má termín evropeizace mnoho výkladů a dotýká se samozřejmě i jiných společenskovedních disciplín, v politologické rovině ho již více než deset let nejvíce vnímáme v podobě začleňování evropských témat do programů českých politických stran, a následkem toho v podobě působení na celou politickou scénu. Já se tedy budu v této práci držet pojmu evropeizace jakožto procesu ovlivňování domácí politické scény, proměny politických institucí a pokusy politických stran vyčlenit se vůči ostatním

---

¹⁰⁷ ROZENVALDS: *c. d.*

¹⁰⁸ DANČÁK – FIALA – HLOUŠEK: *c. d.*, s. 19.

stranám v otázce evropské integrace.¹⁰⁹ Na bázi ovlivňování české politické scény evropskou integrací můžeme teorii evropeizace chápat ve dvou liniích.

Za prvé představuje sblížení jednotlivých národních politických stran vyznávajících stejnou nebo podobnou ideologii na evropské úrovni, čehož důsledek vidíme v podobě politických stran EP. Evropeizaci v této rovině tedy charakterizujeme jako „proces, v jehož rámci národní politické strany uskutečňují své aktivity na evropské úrovni“.¹¹⁰ Spory mezi jednotlivými frakcemi všech evropských politických stran ovšem potvrzují druhou stránku první linie evropeizace. Národní témata se samozřejmě odrážejí nejen ve vztahu mezi politickými stranami téhož státu, ale také mezi dvěma stranami různých zemí, přičemž tyto rozpory pak harmonizaci a integraci stran na evropské úrovni stěžují. Jako příklad bychom mohli uvést spor mezi českou ODS a německými pravicovými stranami ohledně Benešových dekretů nebo naprostou rozdílnost postoje KSČM a jiných levicových antievropských stran v EU vůči tomuto společenství.¹¹¹

Druhou linií evropeizace, kterou se budeme zabývat především, je pronikání evropských témat a otázek evropské integrace do všech národních politických stran, tedy zjednodušeně řečeno „vliv evropského integračního procesu na národní politické strany a stranické systémy“.¹¹²

4.2. Evropeizace českých parlamentních stran

Jak již bylo v předchozí podkapitole zmíněno, bude evropeizace v této studii vnímána především jako proces implementace evropských témat do programatiky českých politických stran, a to zejména v případě ODS.

---

¹⁰⁹ FRÍZLOVÁ, Iveta – KOZLOVÁ, Michaela – MÁLEK, Ondřej – ŠVESTKA, Jaroslav: *Vliv evropeizace na české politické strany*. Brno 2006, s. 2.

¹¹⁰ CABADA – KUSTEC LIPICER: *c. d.*

¹¹¹ ŠLOSARČÍK: *c. d.*, s. 110.

¹¹² CABADA – KUSTEC LIPICER: *c. d.*

Již v polovině 90. let minulého století, v období podání přihlášky do EU,¹¹³ se české parlamentní strany začaly vůči integraci vymezovat. Tato podkapitola na základě stranických programů, prohlášení a jiných dokumentů stručně analyzuje postoj všech relevantních politických subjektů, čili těch stran, které se pravidelně od parlamentních voleb v roce 1998 objevují v PS, k evropské integraci a mapuje rovněž změny, kterými strany v průběhu jednoho desetiletí prošly.

Přestože se tato práce zaměřuje téměř výhradně na ODS, musíme pro úplnost uvést také rozdílné pohledy ostatních parlamentních stran, a to zejména v období před referendem do EU v roce 2003 a před evropskými volbami o dva roky později. Jedná se o ČSSD, KDU-ČSL, KSČM a pro úplnost bude krátce zmíněna také US, později US-DEU,¹¹⁴ jejíž postoje už ale dnes nejsou relevantní.¹¹⁵ Analýza dalších existujících stran na české politické scéně není potřebná, jelikož vzhledem ke stabilnímu složení PS PČR nemají tato uskupení vliv ani na českou politiku, ani na veřejné mínění. Vývoj přístupu ODS k Unii bude podrobně zanalyzován v podkapitole 4.3.

4.2.1. Období do voleb 1998

Postoj ČSSD k EU a evropské integraci můžeme od počátku charakterizovat jako nekriticky pozitivní. Již v roce 1995, tedy ještě před podáním přihlášky do EU, označila ČSSD v kapitole svého programu o zahraniční politice s názvem „*Cesta do EU*“ účast České republiky na evropské integraci „*za první úkol české zahraniční politiky*“.¹¹⁶ Na rozdíl od občanských demokratů ČSSD vždy preferovala členství v EU před

---

¹¹³ Vláda v čele s V. Klausem požádala o přijetí do EU 23. ledna roku 1996. Více o dalším vývoji viz SABATHIL, Gerhard: *Příprava České republiky pro vstup do EU*. Mezinárodní politika, 23, 1999, č. 1, s. 11.

¹¹⁴ V roce 2001 se US sloučila s Demokratickou unií (DU). Viz FRÍZLOVÁ – KOZLOVÁ – MÁLEK – ŠVESTKA: *c. d.*, s. 33.

¹¹⁵ Ve volbách do PS roku 2006 společně s DU však získala pouze 0,30 % hlasů, nepřekročila 5% hranici a není tedy stranou, která má zastoupení v PS. Viz <http://www.volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ> (1. dubna 2007).

¹¹⁶ CABADA – KUSTEC LIPICER: *c. d.*

členstvím v Severoatlantické alianci. Vstup do NATO ČSSD vnímala celá 90. léta jako „*možnou, nikoli však nutnou variantu*“.¹¹⁷

Před parlamentními volbami roku 1998¹¹⁸ proklamovala ČSSD snahu začlenit se do Unie co nejdříve, přičemž velebila výhody jednotného evropského trhu, měnovou unii a hlavně záruku sociálního blahobytu, který podle ní členství v EU nabízí.¹¹⁹

Také KDU-ČSL se od počátku prohlašovala za jednoznačně proevropskou stranu. V programu pro parlamentní volby 1998 se křesťanští demokraté zasazovali o spolupráci ve všech oblastech evropské integrace, podporovali účast České republiky na měnové unii, Shengenské dohodě, jakožto i na společné zahraniční a bezpečnostní politice. Strana rovněž plně podporovala další rozšiřování Unie.¹²⁰

Ve volbách 1998 poprvé kandidovala také US, která, na rozdíl od ODS, zaujala k evropské integraci veskrze kladný postoj. Program pro parlamentní volby 1998 ovšem, podobně jaké u jiných stran, evropské otázce nevěnuje příliš pozornosti, jeho eurooptimismus se omezil na podporu plného a aktivního členství a budoucího rozšiřování EU.¹²¹

S překvapivě neodmítavým přístupem k EU vstoupila do volebního boje v červnu 1998 také KSČM. Vstup do Unie neodmítla pod podmínkou zachování státní suverenity, omezení váhy velmocí a uspořádání referenda. Ve svém programu KSČM ovšem neomezuje evropské téma pouze na EU, nýbrž vnímá „Evropu“ jako „*označení geografického prostoru přebudovaného na mírové socialistické společenství národních států*“.¹²²

---

¹¹⁷ CABADA – KUSTEC LIPIČER: *c. d.*

¹¹⁸ Volby vyhrála ČSSD se 32,31 % hlasů a 74 mandáty, vzhledem k předcházejícímu vývoji dosáhla výborného výsledku i ODS s 27,74 % a 63 mandáty. Další strany zůstaly daleko za dvěma nejsilnějšími: KSČM získala 11,03 % hlasů a 24 mandátů, KDU-ČSL 9,00 % hlasů a 20 mandátů a US překvapila s nečekaně nízkými 8,60 % a 19 mandáty.
<http://www.ods.cz/volby/vysledky.php> (1. 3. 2007).

¹¹⁹ FRÍZLOVÁ – KOZLOVÁ – MÁLEK – ŠVESTKA: *c. d.*, s. 21.

¹²⁰ *Jak na to: Volební program KDU-ČSL*, 1998,
<http://www.kdu.cz/default.asp?page=510&idr=10149&IDCI=10959#Zahranici> (22. 2. 2007).

¹²¹ *Program pro volby do PS PČR 1998, Unie svobody 1998*,
http://www.magnetpro.cz/www/unie.cz/downloads/pgm_PS_98.doc (3. 2. 2007).

¹²² FRÍZLOVÁ – KOZLOVÁ – MÁLEK – ŠVESTKA: *c. d.*, s. 11 .

4.2.2. Volby 2002

Zatímco volební programy z roku 1998 zpracovávají téma evropské integrace v zásadě v rámci kapitoly o zahraniční politice,¹²³ předvolební dokumenty z roku 2002, vyjma programu KSČM, věnují evropské otázce již mnohem větší prostor, Unie se stává samostatným tématem. Strany budoucí vládní koalice, tedy ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU,¹²⁴ dále demonstrují pozitivní a entuziastický postoj k integraci. Naproti tomu, obě opoziční strany – ODS i KSČM – se vůči začlenění do Unie vyhranily víceméně kriticky. Na české politické scéně tedy po volbách 2002 vznikla situace, kdy vládní koalice naprosto jednomyslně vedla zemi do EU, zatímco opozice se vstupem buďto vůbec nesouhlasila (KSČM), nebo kritizovala způsob cesty a podmínky vstupu, jež koalice vyjednávala (ODS). Tabulka číslo 6 nám naprosto přehledně ukazuje, jaký postoj strany k integraci zaujaly. V tabulce se zohledňuje rovněž přístup k případnému budoucímu vývoji Unie směrem k federaci.

Tabulka 6 Typologizace českých politických stran ve vztahu k EU

STRANA	POSTOJ K EU
ODS	Proevropská s výhradami/ preference mezivládní spolupráce
KSČM	Rezervovaně antievropská
ČSSD	Proevropská bez výhrad/ federální EU
KDU-ČSL	Proevropská bez výhrad/ federální EU
US-DEU	Proevropská bez výhrad/ federální EU

Zdroj: DÜRR, J. – MAREK, D. – ŠARADÍN, P.: *Europeizace české politické scény – politické strany a referendum o přistoupení k Evropské unii*. Mezinárodní vztahy, 39, 2004, č. 1, s. 33.

¹²³ Viz výše.

¹²⁴ Parlamentní volby v roce 2002 s naprostým přehledem vyhrála ČSSD s 30,20 % hlasů a 70 mandátů, druhé místo obhájila ODS s 24,47 % hlasů a 58 mandátů. KSČM si značně polepšila, když dosáhla 18,51 % a získala tak 41 mandátů. Koalice složená z KDU-ČSL a US-DEU naproti tomu překvapila nečekaně špatným výsledkem, jenž činil pouhých 14,27 % a 31 mandátů. Viz <http://www.volby.cz/pls/ps2002-win/ps2?xjazyk=CZ> (1. 3. 2007).

I když vítězná ČSSD chápala parlamentní volby 2002 jako volby o EU. Vstup do Unie byl naplánován na rok 2004, čili budoucí vládní strany by nejvíce ovlivnily podobu a okolnosti členství. Přesto však program ČSSD nepojímal vstup do Unie jako samostatné téma. Strana opět deklarovala členství v EU jako výhodné pro Českou republiku, negativními dopady se vůbec nezabývala. Eurooptimistický pohled na Unii byl také stěžejním bodem pro zformování povolební koalice s KDU-ČSL a US-DEU.¹²⁵

Ve volbách roku 2002 kandidovala KDU-ČSL v rámci koalice s US-DEU. V programu je jasně formulováno, že jak křesťanští demokraté, tak US-DEU jsou součástí Evropské lidové strany a jejich program tak odpovídá charakteru frakce. Evropské otázce se Koalice věnovala velmi obšírně, téma bylo zpracováno podrobně, program zaujímal postoj ke všem konkrétním politikám Unie. Koalice se mimo jiné vyjádřila kladně k otázkám prohlubování Společné zahraniční a bezpečnostní politiky EU a federalizaci Evropy. Ve shodě s ODS pak zdůraznila důležitost spojenectví Unie se Severoatlantickou aliancí. Na rozdíl od ČSSD tedy dala KDU-ČSL svým voličům najevo, jakým směrem se bude její politika v rámci vyjednávání o vstupu do Unie ubírat. Program také demonstroval nutnost vstupu České republiky do Unie v co nejbližším termínu: „*Co nejrychlejší vstup České republiky do Evropské unie naplní naše národní zájmy. Je návratem naší země do společenství, kam historicky i kulturně patří.*“¹²⁶

V programu pro volby 2002 se KSČM kupodivu evropské otázce příliš nevěnovala, pouze proklamovala opětovné přehodnocení výhod a nevýhod členství České republiky do Unie. Upozorňovala zejména na zhoršení životní úrovně ekonomicky slabších občanů vzhledem k růstu cen po vstupu do EU.¹²⁷

---

¹²⁵ DÜRR – MAREK – ŠARADÍN: *c. d.*, s. 34.

¹²⁶ *Dáme věci do pořádku*. Programové prohlášení Koalice, 2002, <http://www.kdu.cz/default.asp?page=510&idr=10149&IDCI=10946> (22. 2. 2007).

¹²⁷ FRÍZLOVÁ – KOZLOVÁ – MÁLEK – ŠVESTKA: *c. d.*, s. 12.

4.2.3. Referendum a volby do Evropského parlamentu

Období těsně před referendem v červnu 2003 o vstupu do EU vydaly všechny relevantní politické strany leaflety, které jasně formulovaly názory dané strany na členství v Unii. ČSSD, KDU-ČSL i US-DEU opět svorně deklarovaly členství v EU za prvotní národní zájem České republiky a demonstrovaly výhody vstupu. Můžeme říci, že koaliční kampaň slavila v referendu úspěch. Výsledek nebyl příliš překvapivý, průzkumy veřejného mínění mluvily jednoznačně, navíc měl být výsledek platný za jakékoli účasti.¹²⁸ Pro vstup se vyslovilo 77,33 % voličů, volební účast byla 55,21 %.¹²⁹

Tabulka 7 Výsledky referenda v celé ČR:

Pro vstup	77,33 procent hlasů	3,446.758 voličů	Proti vstupu	22,67 procent hlasů	1,010.448 voličů
------------------	---------------------------	---------------------	---------------------	---------------------------	---------------------

Zdroj: *Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.6.2003*, <http://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ> (3. 2. 2007).

Volby do EP v červnu roku 2004 označila ČSSD za „nejvýznamnější událost v novodobé historii českého státu, která vede k posílení mezinárodního postavení země“.¹³⁰ Vyjádřila se rovněž k tzv. Ústavní smlouvě, která podle sociální demokracie prohloubí integrační proces.¹³¹ Také KDU-ČSL zaujala k ústavní smlouvě kladný postoj, což předpovídal již

¹²⁸ LEBEDA, Tomáš: *Referendum o přistoupení ČR k Evropské unii. Několik různých pohledů na první všelidové hlasování v Česku*. Politologický časopis, XI, 2004, č. 3, s. 209.

¹²⁹ *Referendum o přistoupení České republiky k Evropské unii konané ve dnech 13.-14.6.2003*, <http://www.volby.cz/pls/ref2003/re13?xjazyk=CZ> (3. 2. 2007)

¹³⁰ FRÍZLOVÁ – KOZLOVÁ – MÁLEK – ŠVESTKA: *c. d.*, s. 22.

¹³¹ CABADA – KUSTEC LIPICER: *c. d.*, s. 6.

její program pro volby 2002, kde křesťanští demokraté vyzdvihovali „postupnou federalizaci společenství“.¹³²

KSČM nebyla v názoru na vstup do Unie jednotná. Ústřední výbor sice členství v EU vzhledem k nepřipravenosti České republiky neschválil (výhledově ho zcela nezamítl), místopředsedové strany Miloslav Ransdorf a Jiří Dolejš se ovšem vyjádřili pro vstup. Ve volbách do EP pak M. Ransdorf, který společně s J. Dolejšem přišel na sjezdu na jaře 2004 o funkci místopředsedy strany, vedl kandidátku KSČM. Komunisté se tak po evropských volbách zbavili proevropského křídla.¹³³

V tabulce 8 můžeme vidět výsledky voleb do EP z roku 2004. Jasnými vítězi se paradoxně staly ODS a KSČM, a to hlavně díky stabilní voličské základně. Naopak strany vládní koalice ve volbách zcela propadly, nejlepší výsledek obdržela KDU-ČSL.¹³⁴ US-DEU nezískala dokonce ani jednoho europoslance. Po volbách do EP došlo po rozpuštění koalice s KDU-ČSL také k postupnému odlivu příznivců US-DEU.¹³⁵

Tabulka 8 Výsledky voleb do EP z 11.-12. června 2004

	STRANA	HLASŮ	MANDÁTŮ
1.	ODS	30,04 %	9
2.	KSČM	20,26 %	6
3.	SNK-ED	11,02 %	3
4.	KDU-ČSL	9,57 %	2
5.	ČSSD	8,78 %	2
6.	NEZ	8,18 %	2

Zdroj: <http://www.volby.cz/pls/ep2004/ep11?xjazyk=CZ> (1. 3. 2007)

¹³² *Dáme věci do pořádku...*

¹³³ CABADA – KUSTEC LÍPICER: *c. d.*, s. 8.

¹³⁴ Viz tabulka 8.

¹³⁵ FRÍZLOVÁ – KOZLOVÁ – MÁLEK – ŠVESTKA: *c. d.*, s. 34.

4.3. Evropeizace ODS

Přestože ODS vždy zdůrazňovala, že prvotním českým národním zájmem je členství České republiky v Severoatlantické alianci, deklarovala svou podporu pro vstup země do Evropského společenství již záhy po svém vzniku v roce 1991.¹³⁶ Ještě v roce 1996, kdy vláda premiéra V. Klause podala oficiální přihlášku České republiky do EU,¹³⁷ můžeme ODS nazvat stranou proevropskou. Přechod k euroskeptismu pozorujeme až před předčasnými parlamentními volbami roku 1998.¹³⁸ Vzhledem ke stranické krizi a následném odchodu částí členů do nově vytvořené US,¹³⁹ která zaujala jasně proevropský, až euroentuziastický postoj, jak je zmíněno výše, můžeme tento obrat k národnímu státu a kritice federativních ambicí Unie přičíst právě odchodu proevropsky smýšlejících členů z ODS.¹⁴⁰

V programu pro volby 1998 vyjadřuje strana svůj postoj k integraci v kapitole s názvem *Hájíme národní zájem* a podkapitole nazvané *Integrace ano, rozplynutí ne*. Převážně se však věnuje očekávanému vstupu do NATO, hovoří o důležitosti aliance a oceňuje trvalou přítomnost Spojených států amerických v Evropě, kterou ODS vnímá jako „záruku obrany obecných zájmů euroatlantické civilizace“.¹⁴¹ EU se program zabývá jen velmi povrchně. Jak již bylo řečeno výše, občanští demokraté, na rozdíl od ČSSD, výrazně upřednostňují vstup do NATO před členstvím v EU. Teprve se vstupem prohlašuje ODS cestu do Unie za nevyhnutelnou.

Vrcholem skepticismu občanských demokratů vůči EU se v roce 2001 stal *Manifest českého eurorealismu*, vytvořený skupinou poslanců kolem stínového ministra zahraničí Jana Zahradila. ODS se po volbách 1998 ocitla v opozici a evropské téma se v ideovém boji s vládní ČSSD brzy ukázalo

---

¹³⁶ CABADA – KUSTEC LIPICER: c. d.

¹³⁷ Viz výše.

¹³⁸ Podrobnosti rozkolu v ODS viz kapitola Historie ODS.

¹³⁹ *Historie ODS...*

¹⁴⁰ Analýza přístupu ODS k evropské integraci je tématem kapitoly 3.5.

¹⁴¹ *Hlavu vzhůru*. Volební program ODS, 1998, http://www.ods.cz/docs/programy/program_1998.pdf (1. 2. 2007).

jako vděčné.¹⁴² Manifest kritizuje zejména evropskou byrokracii a sociální systém Unie, který podle ODS upřednostňuje kolektiv před jednotlivcem. Dále se kriticky vyjadřuje zejména k pokusům o společnou zahraniční a bezpečnostní politiku, které strana vnímá jako protiamerické. Odmítá pojmy „evropská identita“ a „evropský národ“ a je proti myšlence federalizaci Evropy. Vytýká chyby vládám kandidátských zemí, které podle ODS ve vyjednávání o členství preferovaly kvantitu před kvalitou. Vyjednané podmínky vstupu jsou podle strany selháním vlád, rozšíření podle ODS proběhne pouze za cenu druhořadého členství. Proto nabízí alternativy, které se však nemohou rovnat s výhodami, jež poskytuje EU.¹⁴³

Manifest ihned po uveřejnění vyvolal bouřlivé odezvy politických protivníků i politologů. Uvést můžeme například článek Jiřího Peheho *Přestaňme o unii mlžít* uveřejněný v Mladé frontě Dnes, ve kterém kritizuje ODS za nezodpovědné klamání a matení občanů a vyzývá ji, aby nekritizovala EU a zároveň ji nepředstavovala jako jedinou alternativu pro Českou republiku, ale aby se naopak proti vstupu otevřeně postavila.^{144, 145}

ČSSD odpověděla na manifest ODS „protimanifestem“ – *Euromanifestem ČSSD*, ve které chápe EU jako jedinou alternativu, obhajuje prohlubování integrace a dokonce hodnotí mezivládní přístup Unie jako chybný!¹⁴⁶

V programu pro parlamentní volby 2002 s názvem *ODS volí EU* strana opět zdůrazňuje preferenci euroatlantických vztahů a deklaruje svůj „eurorealismus“, přesto však vyjadřuje názor, že Česká republika má usilovat o vstup do Unie v nejbližším možném termínu, aby se mohla v roce 2004 již jako plnoprávný člen zúčastnit voleb do EP a ovlivňovat směr, kterým se bude EU ubírat.¹⁴⁷ Hned na začátku programu ODS odmítá evropský

---

¹⁴² Přejít k euroskeptismu umožnil ODS zaujmout vůči ČSSD protichůdnou pozici také v otázce směřování do EU. Ocitnutím se v opozici ODS svůj euroskeptický postoj k EU dále posilovala. Více kapitola 3.5.

¹⁴³ ZAHRADIL, Jan – PLECITÝ, Petr – ADRIÁN, Petr – BEDNÁŘ, Miroslav: *Manifest českého eurorealismu* (dokument k ideové konferenci ODS), <http://www.ods.cz/docs/dokumenty/zahradil-manifest.pdf> (1. 2. 2007).

¹⁴⁴ PEHE, Jiří: *Přestaňme o unii mlžít*, MF Dnes 7. 9. 2001.

¹⁴⁵ ODS se nemohla proti vstupu otevřeně postavit, byla si dobře vědoma, že její voliči vstup plně podporují. *Rozhovor s předsedou ODS Mirkem Topolánkem...*

¹⁴⁶ CABADA – KUSTEC LIPICER: *c. d.*

¹⁴⁷ *ODS volí EU*. Volební program ODS, 2002, http://www.ods.cz/eu/download/docs/ODS_voli_EU.pdf (1. 2. 2007).

superstát, vyjadřuje se proti zvýšení pravomocí Evropské komise a EP a varuje před novou vlnou národních antipatií. „*ODS nevidí budoucnost evropské integrace v umělém zarovnání všech evropských států do jednoho právního, politického, ekonomického a institucionálního rámce, bez ohledu na odlišné národní tradice.*“¹⁴⁸ ODS dále vystupuje proti sjednocování daňových sazeb a sociálních systémů. Otázku zavedení eura vidí jako předčasnou. Stejně jako již dříve se strana staví kriticky k oslabování euroatlantické vazby, které je způsobováno snahou Unie o vlastní obrannou a bezpečnostní politiku.¹⁴⁹ Celkově působí program koncepčně, ODS si stojí za svými názory z dřívějšího období, dokument není ničím překvapivý.

V období před referendem do Unie vytvořili občanští demokraté, po volbách 2002 opět v opozici, dva dokumenty, které měly voliče přesvědčit o kladném postoji ODS k otázce vstupu do EU. V leafletu k referendu se objevuje názor strany na chystanou Ústavní smlouvu EU. ODS v první řadě požaduje referendum o přijetí této smlouvy a říká, že ji nepodpoří, pokud bude příliš federalistická.¹⁵⁰

Obsáhlejším dokumentem z tohoto období je poziční dokument ke vstupu do EU s názvem *Když do EU tak s ODS*. Cílem tohoto dokumentu je podle ODS „alespoň částečně vyvážit nepřesvědčivou a jednostranně pojatou vládní kampaň, zprostředkovávající veřejnosti pouze útržkovité a ploché informace“.¹⁵¹ V oblasti EU a zahraniční politiky ČR se stínový ministr zahraničních věcí J. Zahradil vyjadřuje ke smlouvě o přistoupení, shrnuje postoje strany a nastiňuje priority prosazované ODS po vstupu do EU, jež korespondují s dosavadními prohlášeními strany.

Před referendem 2003 doporučila ODS svým voličům, aby hlasovali pro vstup. Proti tomuto prohlášení ovšem vystoupili někteří vysoce postavení členové, vstup přímo odmítli například Ivan Langer nebo Martin Říman.¹⁵² Avšak ačkoli ODS společně s KSČM představovala kritický přístup k Unii, od počátku tvrdila, že to budou její voliči, kdo rozhodne v referendu pro vstup. To se také potvrdilo, když podle agentury SC&C hlasovalo pro vstup 86 %

---

¹⁴⁸ *ODS volí EU...*

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ FRÍZLOVÁ – KOZLOVÁ – MÁLEK – ŠVESTKA: c. d., s. 5 .

¹⁵¹ *Když do EU tak s ODS...*

¹⁵² DÜRR – MAREK – ŠARADÍN: c. d., s. 35.

voličů ODS. Z celkového počtu voličstva, které v referendu řeklo své ano, představovali příznivci ODS 40,1 %.¹⁵³

Program pro evropské volby 2004 týkající se zahraniční politiky byl představen J. Zahradilem v brožurce s názvem *Realismus místo iluzí*. V ní J. Zahradil, který následně vedl kandidátku ODS do evropských voleb, slibuje voličům, že se jeho strana bude snažit o zachování dosavadního uspořádání EU. Dalšími body jsou tradiční principy ODS ve směru k EU: odmítání harmonizace sociálního systému v rámci Unie, federalizace společenství a s tím spojené „Ústavy“, dále zavrhování eura a pokusů o ohrožení euroatlantické vazby.¹⁵⁴

Volby do EP se uskutečnily v červnu 2004 a zaznamenaly velmi malou účast, k urnám přišlo pouhých 28,32 % voličů. Podobně na tom byla většina nově přistoupivších členů Unie, tedy vyjma Malty a Kypru. ODS v těchto volbách uspěla nejlépe, pro zajímavost, v celé EU se nejvyšším volebním výsledkům těšily právě pravostředové strany.¹⁵⁵ Tabulka č. 9 srovnává volební účast u posledních parlamentních voleb, v referendu o vstupu do EU a ve volbách do EP. Na místě je poznámka, že téměř polovinu voličů u voleb do EP v České republice museli tvořit příznivci ODS, a to vzhledem k tomu, že občanští demokraté v těchto volbách získali 30,04 % všech hlasů.¹⁵⁶

---

¹⁵³ FRÍZLOVÁ – KOZLOVÁ – MÁLEK – ŠVESTKA: *c. d.*, s. 5 .

¹⁵⁴ *Realismus místo iluzí. Modrá šance pro českou diplomacii*. Volební program ODS, 2004, http://www.ods.cz/eu/download/docs/modra_sance-zahranici.pdf (2. 1. 2007).

¹⁵⁵ DE WAELE, Jean-Michel – COMANOVÁ, Ramona: *Evropské volby v červnu 2004 v deseti nových členských zemích Evropské unie*. In: LEQUESNE, Christian – ROVNÁ, Lenka: *Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu*. Praha 2005, s. 64.

¹⁵⁶ Viz tabulka č. 8.

Tabulka 9 Srovnání volební účasti v nových členských zemích u posledních parlamentních voleb, v referendu o vstupu do EU a ve volbách do EP v roce 2004

Země	Účast v posledních parlamentních volbách (v %)	Účast v referendu o vstupu do EU (v %)	Účast v evropských volbách z léta 2004 (v %)
Maďarsko	70,5	45,62	38,5
Polsko	46,3	58,85	21,0
ČR	58	55,21	28,3
Slovensko	70,0	52,15	17,0
Estonsko	58,2	64,02	26,8
Lotyšsko	71,5	72,53	41,3
Litva	55,9	63,50	48,1
Malta	96,2	91	82,0
Kypr	90,5	-	72,5
Slovinsko	69,9	60,44	28,3

Zdroj: DE WAELE, Jean-Michel – COMANOVÁ, Ramona: *Evropské volby v červnu 2004 v deseti nových členských zemích Evropské unie*. In: LEQUESNE, Christian – ROVNÁ, Lenka: *Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu*. Praha 2005, s. 67.

http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/vysledky_voleb_do_evropskeho_parlamentu_ve_vsech_25_clenskych_zemich_eu (11. listopadu 2007).

Když se podíváme na přístup ODS k EU od počátku 90. let, zjistíme, že se její politika vůči této instituci měnila jen nepatrně. V zásadě můžeme říci, že ODS byla a je stranou euroskeptickou. Termín „eurorealistický“, který je často užívané právě ve spojení s občanskými demokraty, není na místě.¹⁵⁷ A to přestože ODS jako celek vždy zastávala názor, že EU je jedinou alternativou pro ekonomický vývoj České republiky¹⁵⁸ a usilovala o vstup v co

¹⁵⁷ Analýza užitých termínů je předmětem kapitoly 3.3.

¹⁵⁸ *Realismus místo iluzí...*

možná nejzazším termínu, jelikož byla toho názoru, že jedině jako člen může stát ovlivňovat budoucí podobu integrace a hájit při vyjednávání o ní své zájmy. ODS, a dokonce ani KSČM, nemůže být nazývána stranou protievropskou. Ani jedna z parlamentních stran v České republice nezaujímá systémově protievropskou pozici, ani neodmítá mechanismus vyjednávání v evropských institucích a neignoruje vstup do Unie ve svém volebním programu.¹⁵⁹ Otázkou zůstává, jestli by ODS ve svém přístupu vůči EU polevila, kdyby byla v období 1998-2006 stranou vládní a musela tak respektovat nejen stranický, nýbrž hlavně národní zájem České republiky. V programových dokumentech je evidentní, že velká část kritiky nesměřuje k EU, ale je naopak namířena vůči vládě a její jednostranné proevropské kampani.

Pro úplnost a přehlednost srovnání postojů všech relevantních parlamentních stran k evropské integraci je na místě celkové shrnutí těchto přístupů. Vládní strany v období 1998-2006 zaujímají k jednotlivým politikám podobné stanovisko. Mezi koalicí a opozičními stranami (ODS, KSČM) dochází k rozporu zejména v následujících bodech:

- mezivládní vs. nadnárodní model EU

Transnacionalitu kritizuje zejména ODS, nepřípustná je rovněž pro KSČM. Naopak vládní strany ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU se kloní k nadnárodní variantě, ČSSD dokonce považuje mezivládní model za chybný!¹⁶⁰

- otázka federalizace

Otázka federalizace úzce souvisí s předchozím bodem. ODS a KSČM odmítají ztratit sebemenší část národní suverenity, národní stát pro ně není přežitkem. Naopak, vládní strany jsou pro federalizaci, nejvíce pak US-DEU.

- společná zahraniční a bezpečnostní politika

KSČM je proti jakémukoli zapojení do západních bezpečnostních struktur, proti prohlubování SZBP je také ODS, ovšem z důvodů ohrožení dobrých euroatlantických vztahů. Pozitivní přístup k druhému pilíři zaujaly ČSSD, KDU-ČSL i US-DEU.

---

¹⁵⁹ ŠLOSARČÍK: c. d., s. 111.

¹⁶⁰ Viz výše.

- „ústava“

V hlasování o tzv. evropské ústavě se zavázaly tuto smlouvu podpořit ČSSD, KDU-ČSL a US-DEU. Přestože se debata o ústavní smlouvě z důvodů odmítnutí Francie a Nizozemska odložila na neurčito, Koalice i přes to trvala na dalším jednání.¹⁶¹ Proti smlouvě se naopak zatvrzele postavila ODS¹⁶² i KSČM.

- zavedení eura

Pro se od počátku vyjadřovaly ČSSD, KDU-ČSL i US-DEU, ne zcela jednoznačně se k otázce společné měny staví ODS. Zcela proti pak vždy vystupovala KSČM.¹⁶³

---

¹⁶¹ *Postoj KDU-ČSL k Evropské ústavní smlouvě*, <http://www.kdu.cz/default.asp?page=510&idr=10368&IDCI=14823> (2. 2. 2007).

¹⁶² V období debaty o tzv. evropské ústavě vydala ODS velmi stručný a přehledný leaflet s názvem 5 důvodů proč říci NE evropské „ústavě“, ve kterém ústavě vytýká zejména její složitost, nadnárodní tendenci a omezení suverenity národních států. Viz *5 důvodů pro říci NE evropské „ústavě“*, dokument ODS, 2004.

¹⁶³ CABADA – KUSTEC LIPICER: *c. d.*

5. Zahraniční politika ODS v rámci Evropské unie

5.1 Příklon k britským konzervativcům

Jako nejsilnější pravicový subjekt nejen v České republice ale také ve střední Evropě¹⁶⁴ si ODS vytvořila velké množství vazeb na mezinárodní úrovni. Stala se členem několika mezinárodních organizací¹⁶⁵ a úzce spolupracuje s některými evropskými pravicovými stranami, a to zejména s Konzervativní stranou Velké Británie (KS) a polským uskupením Právo a spravedlnost (PiS). Bližší spolupráce s jinými evropskými pravicovými stranami se stala relevantní hlavně před blížícím se vstupem naší republiky do EU. ODS začala hledat partnery pro své působení v EP.

V červenci roku 2003 se zástupci ODS sešli s představiteli britské KS a polské strany PiS a vytvořili dokument *Pražská výzva*. V něm tato tři politická uskupení odmítla federalistický evropský superstát a ústavu EU a navrhla alternativu pro další vývoj EU, která by měla vést k dobrovolné spolupráci všech evropských národů a k respektu národních odlišností.¹⁶⁶ Zcela zřetelně se tak opět projevil názorový příklon ODS ke konzervativcům Velké Británie.

Úzký vztah těchto dvou stran byl zřejmý již v počátcích existence ODS, ale v případě blížícího se členství České republiky v EU jsme mohli vůči konzervativcům pozorovat velkou míru loajálnosti. ODS se v mnoha případech zachovala podle předchozího jednání KS. Vývoj KS se ukázal jako důležitý především u otázky, do jaké frakce EP se ODS po vstupu České republiky do Unie zařadí. ODS váhala mezi Evropskou lidovou stranou-Evropskými demokraty (ELS-ED) a Unií pro Evropu národů (UEN). Přes

---

¹⁶⁴ Od svého založení v roce 1991 byla ODS pokaždé nejsilnějším subjektem pravice ve všech parlamentních volbách a vždy obsadila buď první nebo druhé místo. Ve dvou po sobě následujících volbách (1992, 1996) ODS volby vyhrála. To se nepodařilo žádné jiné pravicové straně ve střední Evropě. Viz. SOKOL, Petr: *ODS a její zahraniční vztahy*. In: *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Brno 2006, s. 214.

¹⁶⁵ Vstoupila například do Evropské demokratické unie nebo do Mezinárodní demokratické unie. Viz. LANGER, Ivan – ZHRADIL, Jan – VLASÁK, Oldřich – SOKOL, Petr: *15 let zahraniční politiky ODS*. Praha 2006, s. 24.

¹⁶⁶ SOKOL: *c. d.*, s. 215.

shodu v národních otázkách však rozdíly v ekonomických programech stran náležejících do frakce UEN nedovolily ODS, aby se do UEN začlenila. Konečné usnesení přidružit se k ELS-ED bylo ale dáno také rozhodnutím konzervativců setrvat ve frakci ELS-ED.¹⁶⁷ Ve volebním programu pro volby do EP v roce 2004 byl příklon ODS k ELS-ED zdůvodněn následovně: „*ODS bude v Evropském parlamentu spolupracovat se všemi politickými silami, s nimiž bude schopna nalézt dostatečný programový průnik. Politika ODS v Evropském parlamentu bude nicméně vždy vycházet z národního programu ODS. Jako dlouholetý člen uskupení pravicových stran EDU (European Democrat Union) a IDU (International Democrat Union) považuje ODS za nejdůležitější, přirozené a tradiční své partnerství s nejsilnější politickou frakcí pravého středu v Evropském parlamentu – frakcí ELS-ED. ODS se hodlá zapojit do práce v této frakci stejným způsobem jako britská Konzervativní strana, s níž ODS sdílí podobný pohled na institucionální architekturu EU a ekonomické otázky.*“¹⁶⁸ Je zřejmé, že představy občanských demokratů o politice Unie nejsou zcela v souladu s frakcí ELS-ED, zejména pohled na optimální institucionální rámec EU je zcela jiný. Právě názorový střet ohledně možné federalizace Evropy pravděpodobně podnítl odchod ODS a KS z ELS.

V evropských volbách dosáhla ODS nejlepšího výsledku ze všech českých politických stran, když získala devět z celkového počtu dvaceti čtyř mandátů určených pro Českou republiku.¹⁶⁹ Europoslanci se stali J. Zahradil, J. Zvěřina, Petr Duchoň, Miroslav Ouzký, Hynek Fajmon, Nina Škottová, Ivo Strejček, Oldřich Vlasák a Milan Cabrnach.¹⁷⁰ Stejně jako britská Konzervativní strana, španělská Lidová strana (Partido Popular), italská Strana penzistů (Partito Pensionati) a ulsterští Unionisti ale ODS nevstoupila přímo do ELS, nýbrž pouze do její frakce Evropská lidová strana – Evropští

---

¹⁶⁷ Britská Konzervativní strana je přidruženým členem ELS-ED od roku 1992. V roce 2003 si ale konzervativci stanovili tři podmínky pro setrvání v této frakci. Požadovali právo na odlišné postoje na evropskou integraci, možnost, aby národní strany mohly vstupovat buď do ELS nebo přímo jen do Evropských demokratů, a za třetí zlepšení financování Evropských demokratů. V únoru 2004, poté, co byly všechny tři podmínky konzervativců splněny, se strana rozhodla ve frakci setrvat. Viz SOKOL: c. d., s. 217.

¹⁶⁸ *Stejně šance pro všechny - program pro volby do Evropského parlamentu.* ODS 2004, viz <http://www.ods.cz/volby/programy/2004e.php> (21. října 2007).

¹⁶⁹ Viz kapitola Evropeizace českých parlamentních stran.

¹⁷⁰ LANGER – ZAHRADIL – VLASÁK – SOKOL: c. d., s. 28.

demokraté. Tím získala jistou nezávislost na ELS, členové přijatí pouze do frakce Evropští demokraté totiž nejsou vázáni stanovisky ELS v institucionálních otázkách.¹⁷¹

5.2. Evropská lidová strana po volbách do Evropského parlamentu v roce 2004

ELS je nejsilnější stranou v EP, frakce ELS-ED (Evropští demokraté) sdružuje 278 poslanců z celkového počtu 785.¹⁷² Představuje pravostředovou frakci a je nejsilnějším protivníkem Straně evropských socialistů (SES). Vzhledem k množství stran zastoupených v ELS¹⁷³ pojímá tato strana tři skupiny členů rozdílných ideologických hodnot. Nejsilnějším uskupením v rámci ELS je křesťanskodemokratické křídlo, za ním následují konzervativci (křídlo ODS) a v menším počtu pak liberálové. Pro původní i nové členy ELS je proto spolupráce v rámci strany značně obtížná.¹⁷⁴

Stejně jako ODS je členem ELS také KDU-ČSL. Tento případ nám zcela jasně dokresluje složitost zapojování národních stran do již existujících parlamentních subjektů v EP. Nesoulad mezi jednotlivými frakcemi ELS trvá již několik let, přičemž příchodem národních stran z nových členských zemí se pnutí stalo ještě intenzivnějším. Pokud vezmeme v úvahu třeba jen protichůdnost přístupů k budoucnosti Unie KDU-ČSL a ODS, bude zřejmé, že poslanci ELS zastávají k integraci celou škálu postojů, a to od euroskeptických až po federalistické. Podle pozorovatelů se ELS ocitla v posledních letech v krizi a je „na historické křižovatce svého vývoje,“ když britští konzervativci oznámili, že uvažují o vystoupení z ELS a o založení

---

¹⁷¹ Viz <http://www.epp-ed.org/europeandemocrats/> (17. října 2007).

¹⁷² Viz http://www.epp-ed.eu/include/subcat1_en.asp (21. října 2007).

¹⁷³ Po přistoupení nových členů v roce 2004 se ELS skládala ze 43 různých stran všech členských států. DE WAELE – COMANOVÁ: *c. d.*, s. 63.

¹⁷⁴ BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít – DANČÁK, Břetislav – KANIOK, Petr – KOPEČEK, Lubomír – MAREŠ, Miroslav – PITROVÁ, Markéta – ŠEDO, Jakub: *Evropská lidová strana a její členské strany*. Brno 2004, s. 8.

vlastní frakce, která bude více korespondovat s jejich vizí o budoucnosti EU.¹⁷⁵

Po vstupu nových členů v květnu 2004 a následných červnových volbách do EP ELS nezískala, naopak ztratila 17 křesel v parlamentu.¹⁷⁶ Přesto však nadále zůstala nejsilnější frakcí.¹⁷⁷ Hrozbou tohoto postavení ELS-ED uvnitř EP jsou opět se objevující tendence zejména britských konzervativců založit vlastní evropský politický subjekt v rámci EP. Odštěpením nových stran z ELS by lidová strana oslabil a současná parlamentní většina by byla ohrožena.

Britská KS mluvila o odchodu z frakce ELS-ED již v roce 2003, poté co ELS splnila všechny tři její podmínky, se ovšem konzervativci rozhodli ve straně setrvat. Po parlamentních volbách v roce 2005, které konzervativci v čele s Michaelem Howardem prohráli, však došlo ke změnám ve vedení. Novým předsedou konzervativců se stal David Cameron, který již ve své volební kampani prohlašoval, že v případě jeho vítězství KS opustí ELS-ED a založí novou konzervativní frakci. V případě, že by se Britové opravdu rozhodli z frakce Evropských demokratů odejít, nastala by zřejmě změna také pro ODS. Tendence opustit ELS a založit novou silnou frakci v EP byla v době britských voleb patrná rovněž u občanských demokratů. Podle europoslance J. Zahradila by v této nové straně byly pouze ty s podobným náhledem na budoucnost integrace, strana by podle něj měla být proevropská, nikoli však federalistická.¹⁷⁸

Dva roky po volbách ve Velké Británii, a to navzdory vítězství Davida Camerona ve volbách do čela strany, však konzervativci nadále zůstávají členy Evropských demokratů. Během těchto dvou let se sice politikové KS k předvolebnímu slibu několikrát vrátili, můžeme zmínit například prohlášení stínového ministra zahraničí Williama Hagua z června 2006, že konzervativci svůj záměr odejít z ELS-ED rozhodně „*potichu neodložili*“.¹⁷⁹ Nelehkým

---

¹⁷⁵ DE WAELE – COMANOVÁ: c. d., s. 61.

¹⁷⁶ Tamtéž, s. 63.

¹⁷⁷ ELS-ED je po evropských volbách z roku 2004 v počtu poslanců následována Evropskými socialisty (SES), kterých v parlamentu momentálně zasedá 217 a Aliancí liberálů a demokratů pro Evropu (ALDE), která skýtá 103 členů. Viz http://www.epp-ed.eu/include/subcat1_en.asp (21. října 2007).

¹⁷⁸ FRÍZLOVÁ – KOZLOVÁ – MÁLEK – ŠVESTKA: c. d., s. 10.

¹⁷⁹ http://www.novinky.cz/eu/britsti-konzervativci-zalozi-frakci-v-ep--ods-vaha_87464_p1fk9.html (1. září 2007).

úkolem KS se ale stalo hledání partnerů, kteří by ji následovali. Ke vzniku nové frakce v EP je potřeba členů alespoň pěti členských států. Úvahy o odchodu z frakce Evropských demokratů se objevily ve *Zprávě o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2006*. Píše se zde, že ODS o založení nové frakce společně s britskými konzervativci celý rok uvažovala, na zásadní řešení této otázky však vzhledem k patové situaci po volbách do PS PČR neměla dostatečný prostor. Přesto se ale ODS konzervativcům písemně zavázala, že v dalším legislativní období 2009-2014 ustanoví novou parlamentní frakci, „*kteřá bude vůdčí politickou silou ve formulování a prosazování myšlenek moderní, nefederalistické a flexibilní EU.*“¹⁸⁰ Dne 13. července předseda ODS M. Topolánek podepsal s předsedou konzervativců D. Cameronem deklaraci *Movement for European Reform*, která shrnuje přístupy obou stran ke stávající podobě EU a nabízí vlastní představy o budoucnosti Unie.¹⁸¹ ODS tímto krokem jenom potvrdila svou úzkou vazbu na britské konzervativce a také ukázala, že ačkoliv s ELS-ED ji pojí společný pohled na ekonomiku a některé jiné politiky EU, rozpor mezi nimi v otázkách budoucnosti EU je nepřekonatelný. Z hlediska české politické scény není ale tento krok příliš důležitý. Již při vstupování do frakce ELS-ED dala ODS najevo částečný rozpor mezi oběma uskupeními, když nevstoupila přímo do ELS. Postoje ODS vůči evropské integraci v nové frakci tak zůstanou v podstatě neměnné.

5.3. Činnost ODS v Evropském parlamentu

Po volbách do EP v roce 2004 vznikl dne 13. června 2004 klub ODS, a to v rámci ELS. Jak již bylo zmíněno výše, ODS se nestala přímým členem ELS, ale včlenila se pouze do frakce ELS-ED. Předsedou klubu ODS se stal J. Zahradil, místopředsedou byl zvolen M. Ouzký. Z českých politických stran, jež se účastnily voleb do EP, vstoupily spolu s ODS do frakce ELS-ED

---

¹⁸⁰ *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2006*. Viz http://www.ods.cz/eu/download/docs/zprava_2006.pdf (26. října 2007).

¹⁸¹ Tamtéž.

rovněž KDU-ČSL A SNK-ED. Tyto tři strany spolu poté v rámci frakce vytvořily Českou národní delegaci (ČND), kterou tvoří celkem 14 evropských poslanců.¹⁸² ODS sama hodnotí vytvoření čtrnáctičlenné ČND jako velký úspěch. Česká ČND je druhou nejsilnější národní delegací ve frakci ELS-ED a podle ODS právě tento fakt umožnil občanským demokratům obsadit křeslo místopředsedy EP M. Ouzkým.¹⁸³

Činnost ODS v EP je samozřejmě velmi ovlivněna její dosavadní rétorikou o zahraniční politice České republiky a o dalším směřování EU. Již před referendem o vstupu do Unie ODS prohlašovala, že pokud bude chystaná Smlouva o Ústavě pro Evropu příliš federalistická, ODS ji nepodpoří.¹⁸⁴ Návrh o podpoře tzv. Ústavní smlouvy EU, o němž se v EP hlasovalo 14. října 2004, který vyzýval k „*ovlivnění národních ratifikačních postupů ve prospěch zdůraznění evropské dimenze projektu Ústavy*“ a v němž se měla projednávat strategie národních ratifikačních postupů, ODS nepodpořila.¹⁸⁵ Ve *Zprávě o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2004* ODS uvedla, že „*zamítnutí tohoto stanoviska bylo v souladu s politikou ODS, která se staví záporně k přijetí tzv. Evropské ústavy, neboť tato smlouva omezuje suverenitu České republiky i ostatních členských států a zmenšuje váhu ČR v rozhodovacím procesu EU a celkově zhoršuje její postavení oproti současnému stavu*“.¹⁸⁶

Významnou změnou po volbách 2004 se již v červenci stala volba nového předsedy Evropské komise, kterým byl 413 hlasy zvolen portugalský sociální demokrat José Manuel Durão Barroso.¹⁸⁷ Poslanci ODS při hlasování J. Barrosa podpořili. J. Barroso je v poslaneckém klubu ODS vnímán jako liberální, méně regulativní a více proreformní politik než bývalý předseda Komise Romano Prodi, někdejší předseda italského levicového hnutí Olivovník.

---

¹⁸² Devět poslanců ODS, Dva představitelé KDU-ČSL a tři poslanci SNK-ED. Viz *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2004*.

<http://www.ods.cz/eu/cinnost.php?ID=15> (24. října 2007).

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Zmíněno již výše v kapitole Evropeizace ODS.

¹⁸⁵ *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS...*

¹⁸⁶ Tamtéž.

¹⁸⁷ J. Barroso byl předtím předsedou portugalské sociální demokracie PSD a poté, co jeho strana vyhrála parlamentní volby v roce 2002, také premiérem Portugalska.

http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/personal/profile/index_en.htm (15. listopadu 2007).

Na základě předešlých programových vyjádření, kdy občanští demokraté podpořili politiku rozšiřování EU, zhodnotil klub ODS pozitivně návrh Komise na zahájení přístupových jednání s Tureckem.¹⁸⁸ ODS soustavně vyjadřuje podporu Turecku v otázce přistoupení k EU a odmítá relevanci dávných historických událostí pro případné členství Turecka v Unii.¹⁸⁹ Podle ODS by v případě Turecka měla být brána v potaz pouze momentální politická a ekonomická situace. Také ELS velmi usiluje o prohlubování styků s východními sousedy a sama v tomto směru vyvíjí mnohé aktivity. Strana doufá v možné bezproblémové soužití muslimských a křesťanských států a navrhuje posílení a další rozvoj politiky sousedství po plánovaném rozšíření EU o Turecko.¹⁹⁰ Turecko jakožto klíčový spojenec USA v NATO a ve válce proti terorismu představuje pro ODS, která preferuje především posílení transatlantické vazby, významného partnera v evropských bezpečnostních otázkách. Navíc ODS vítá jakékoli snížení akceschopnosti EU, což by přijetí nesourodých členů jistě způsobilo.¹⁹¹

V roce 2005 zažila EU těžké chvíle, když Francie a Nizozemsko odmítly v referendu tzv. Ústavu EU. Občanští demokraté, kteří se nikdy netajili svým negativním postojem k této smlouvě, zastávali po vzniklé situaci názor, že by se Unie měla řídit dosavadními smlouvami, a prosazovali, aby se Česká republika ratifikací tzv. Ústavy již dále nezabývala.¹⁹² Europoslanci ODS tento dokument označili za neplatný.¹⁹³

ODS se již dlouhodobě vyjadřuje pozitivně ohledně možného členství Ukrajiny, Makedonie a některých dalších postsovětských a balkánských zemí.¹⁹⁴ V roce 2005 podpořili europoslanci ODS jak Chorvatsko ve snažení získat statut kandidátské země, tak také Ukrajinu, která má o členství v EU

---

¹⁸⁸ http://ec.europa.eu/commission_barroso/president/personal/profile/index_en.htm (15. listopadu 2007).

¹⁸⁹ V případě Turecka se jedná o otázku arménské genocidy za 1. světové války. Viz *Ke Zprávě o pokroku Turecka při přistoupení k EU*. Tiskové prohlášení Europoslaneckého klubu ODS, 27.9.2006, <http://www.ods.cz/eu/zprava.php?ID=3874&page=31> (24. října 2007).

¹⁹⁰ Viz oficiální webové stránky Evropské lidové strany-Evropských demokratů http://euromed.epp-ed.org/index.php?option=com_content&task=view&id=64&Itemid=329 (24. října 2007).

¹⁹¹ Více o prioritách ODS v kapitole 4.3. Evropeizace ODS.

¹⁹² ODS své stanovisko sdělila v programovém materiálu „5 důvodů proč říci NE evropské ústavě“. ODS se brání tendencím směřujícím k založení opravdového „evropského státu“ a odmítá státní symboly, kterým ústava je. Viz LANGER – ZAHRADIL – VLASÁK – SOKOL: c. d., s. 60.

¹⁹³ Viz *Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2005*. <http://www.ods.cz/eu/cinnost.php?ID=104> (25. října 2007).

¹⁹⁴ LANGER – ZAHRADIL – VLASÁK – SOKOL: c. d., s. 61.

rovněž zájem. Zároveň vyslovili souhlas se vstupem Bulharska a Rumunska v roce 2007.¹⁹⁵

V dubnu 2005 nepodpořila ODS Návrh usnesení o Situaci Romů v EU, a to hlavně proto, že Česká republika byla v textu vylíčena jako stát, ve kterém jsou práva romské menšiny soustavně porušována. Otázka českých Romů se na zasedání EP řešila hlavně kvůli bývalému koncentračnímu táboru v Letech, na jehož místě se dnes nachází vepřín. *„Nikdo z poslanců ODS v EP svým negativním stanoviskem nechtěl zpochybňovat nutnost připomínat hrůzy holocaustu a vinu těch, kteří za něj nesou zodpovědnost. Text návrhu však opakovaně a výslovně zmiňoval pouze údajné zločiny českých policistů, aniž by stejným otevřeným způsobem zmínil skutečnost, že praxe koncentračních táborů vyrostla z podhoubí nacistické vyhlazovací ideologie v tehdeším Německu.“*¹⁹⁶

V dubnu 2005 europoslanci ODS ostře protestovali proti urážlivým výrokům místopředsedy ELS-ED Vidal Quadrase Rocy a předsedy Ústavního výboru EP J. Leinera na adresu prezidenta České republiky V. Klause. Zmínění členové EP nazvali prezidenta V. Klause nacionalistou a lhářem poté, co V. Klaus v několika veřejných vystoupeních zdůraznil negativní důsledky případného přijetí tzv. Ústavy EU. Europoslanci ODS poslali předsedovi EP Josepu Borellovi-Fontellesovi otevřený dopis, ve kterém se důrazně ohradili proti napadnutí hlavy suverénního státu jménem celého EP a žádali oba poslance, aby se za své výroky omluvili. Předseda EP se však ve své odpovědi zastal obou poslanců a poukázal na usnesení EP o Ústavě EU z ledna 2005, které žádá členské státy o objektivní informace o obsahu Ústavy.¹⁹⁷

Mezi nejdůležitější politická témata, kterými se Poslanecký klub ODS v EP zabýval, patřil v roce 2006 návrat tématu tzv. Evropské ústavy jako klíčová priorita předsedajícího Rakouska a Finska. EP ale rozhodl, že až v roce 2007, tedy v době německého předsednictví, předloží Německo výslednou zprávu o jednání se všemi členskými státy. Podle výsledků těchto

---

¹⁹⁵ Viz Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2005.

¹⁹⁶ Tamtéž.

¹⁹⁷ Tamtéž.

konzultací se bude ve věci tzv. Ústavy dále postupovat.¹⁹⁸ V červnu 2007 Evropská rada požádala, aby byla vypracována nová, reformní, smlouva, která by nahradila tzv. „Ústavu“ odmítnutou v referendech ve Francii a Nizozemsku. Ta byla nakonec přijata na neformálním zasedání Evropské rady v Lisabonu ve dnech 18. a 19. října 2007. Pro hlasovala také ODS. Předseda ODS M. Topolánek ji označil za maximální kompromis zúčastněných. *„Ač je dohoda o reformní smlouvě spíše sňatkem z rozumu, jedná se o kompromisní text, který po referendech v Holandsku a Francii musel doznat změn. Mělo by nás potěšit, že hlavní směry Lisabonské agendy jsou v souladu s hlavními prioritami vlády. Myslím si, že my bychom měli střízlivě akceptovat dohodu, které bylo dosaženo, přestože někteří z nás mohou mít pocit, že jsme mohli jít dál, že jsme mohli více bojovat, ale tady říkám, že koaliční kompromis, kterého jsme dosáhli, je velmi blízký tomu, co v minulosti prezentovala i dnešní opozice.“*¹⁹⁹ Reformní smlouva, která byla v říjnu v Lisabonu přijata, projde ročním procesem ratifikace ve všech 27 zemích EU. V ČR ji bude schvalovat parlament.²⁰⁰ V platnost by smlouva měla vstoupit před volbami do EP v červnu 2009. Na rozdíl od původní tzv. „Ústavy“ neobsahuje žádné prvky státnosti, což byl největší problém staré smlouvy z pohledu ODS. Nynější dokument je vlastně pouze novelizací smlouvy z Nice z roku 2001. Zvyšuje však pravomoci EP, který bude moci spolurozhodovat v oblastech, ve kterých měl dosud jen právo konzultace. To se dotýká především zemědělské politiky, soudnictví a rozpočtu EU. I když toto rozhodnutí omezuje vliv národních vlád na tyto otázky, ODS zejména oceňuje opuštění od plánovaných nadnárodních symbolů a instituce ministra zahraničí EU.²⁰¹ Za vítězství zdravého rozumu označil přijatou reformní smlouvu předseda klubu ODS v EP J. Zahradil.²⁰² Také ostatní členové stranického vedení jsou s výsledkem hlasování v Lisabonu spokojeni.

---

¹⁹⁸ Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2006.

¹⁹⁹ Premiér informoval poslance o jednání o reformní smlouvě EU, <http://www.ods.cz/zpravy/aktualita.php?ID=5698> (15. listopadu 2007).

²⁰⁰ Eurosmlouvu bude v Česku schvalovat parlament, http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/eurosmlouvu-bude-v-cesku-schvalovat-parlament_28594.html (23. listopadu 2007).

²⁰¹ Summit v Lisabonu projednává Reformní smlouvu EU, http://www.europarl.europa.eu/news/public/story_page/008-11641-291-10-42-901-20071012STO11628-2007-18-10-2007/default_cs.htm (23. listopadu 2007).

²⁰² Vystoupení na plénu v rozpravě o výsledcích neformálního summitu v Lisabonu, <http://zahradil.eu/cze/prispevek.php?ID=278> (23. listopadu 2007).

Neshody však panují ohledně schvalování této smlouvy. Například Vlastimil Tlustý je zastáncem konání referenda, zatímco A. Vondra namítá, že reformní smlouva nemá ústavní charakter, je mnohem stručnější než zamítnutá „Ústava“, a referendum proto není potřeba.²⁰³

Pokud bychom chtěli shrnout prozatímní působení ODS v EP, musíme konstatovat, že ODS jedná podle svého národního programu, a to zejména v oblasti institucionální architektury EU. Přijetím nové reformní smlouvy z Lisabonu se naplnila hlavní priorita ODS – zpomalení federalizačního procesu v rámci Unie.

---

²⁰³ *Eurosmlouvu bude v Česku...*

ZÁVĚR

Evropeizace je fenomén, se kterým jsme se v České republice začali setkávat až ve druhé polovině 90. let minulého století. Po revoluci v roce 1989 se stal vstup do Evropského společenství jednou z hlavních priorit české zahraniční politiky. Znovunavrácení do Evropy bylo v této době chápáno jako synonymum záruky demokracie a stability. Budoucí vstup do Evropské unie začal ovlivňovat programy politických stran, každá z nich zaujala k případnému členství v EU osobitý postoj. Dokonce strany, které nebyly na počátku vstupu do Unie příliš nakloněny, postupně přicházely se svou koncepcí, kdy a za jakých podmínek do EU vstoupit, a začaly rovněž zaujímat stanovisko k jednotlivým evropským politikám a problémům.

ODS se k EU a jejímu prohlubování staví skepticky. Její prioritou bylo především zapojit se do společné hospodářské politiky, politické cíle Unie strana nepokládá za relevantní. Společná zahraniční a bezpečnostní politika dle ní musí respektovat transatlantickou vazbu s USA, vystupuje proti federativním snahám i proti nadnárodním institucím EU. Velmi rázně zamítla plánovanou evropskou ústavu, která v sobě obsahovala atributy státu. ODS ostře vystupuje proti ztrátě národní suverenity. EU by podle ní měla sdružovat státy, které se chtějí integrovat na ekonomické bázi, třeba i Turecko nebo Maroko, jakékoli další prohlubování politické integrace odmítá.

Abych mohla mluvit o rozdílu v postoji ODS a její členské základny k EU, musela jsem zjistit informace o charakteristice těchto voličů - zabývat se jejich sociálním statutem, věkem, vzděláním a bydlištěm. Až na základě těchto údajů jsem mohla dojít ke společným hodnotám strany a voličů, poukázat na jejich preference a také naopak na otázky, které pro ně nejsou relevantní. Tato část práce se ovšem ukázala být problémová, a to vzhledem k tomu, že v české bibliografii není text, který by se touto problematikou hlouběji zabýval. Přestože by pro každý politický subjekt mělo být důležité jednat podle priorit své členské základny, ani na oficiálních stránkách ODS ani v dokumentech, které ODS publikovala, není charakteristika členů či voličů upřesněna.

Z tohoto důvodu jsem vypracovala vlastní dotazník, který jsem předložila k vyplnění 80 členům Oblastního sdružení ODS v Opavě. 64 z nich mi na otázky odpovědělo. Dotazník se skládal ze 16 dotazů, které zahrnovaly jak údaje o jejich osobě jako věk, vzdělání a typ zaměstnání, tak rovněž otázky na jejich postoj k instituci EU a k národní politice ODS. Z dotazníku vyplynulo, že 56 respondentů (87,5 %) z celkového počtu 64 souhlasilo se vstupem do EU a 54 z nich vnímá Unii jako záruku politické kultury, demokratických principů a svobody. Celkově dotazník vyzněl proevropsky, přestože 54 dotázaných (84,4 %) vyjádřilo podporu národní politice strany. S žádnou jinou podrobnou statistikou jsem se během své práce na této studii neseetkala. Agentura STEM sice po parlamentních volbách v roce 2006 vypracovala porovnání celkové populace ČR (občanů ve věku od 18 let) s lidmi, kteří ve volbách do PSP ČR v roce 2006 volili ODS, získané údaje však obsahují pouze věk, vzdělání a sociální skupinu.

Ani zdroje, které pojednávají výhradně o ODS, například *Kronika ODS: 10 let historie* od L. Benešové nebo informace na oficiálních webových stránkách ODS neobsahují relevantní informace k tomuto tématu. Pouze kapitola *ODS a její voliči* v knize *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006* od R. Chytilka a O. Eibla se zabývá hodnotami elektorátu ODS, jejich postojem k religiozitě, etnickým menšinám, rolí státu v ekonomice či sociální politice vlády. Kapitola ale vůbec nezmiňuje postoj strany a jejich voličů k evropské integraci, pro tuto diplomovou práci tedy nebyly údaje v ní získané příliš relevantní. Pokud mám shrnout bibliografii věnující se ODS, musím konstatovat, že není příliš obsáhlá. Většinu literatury představují publikace samotné strany, informace v nich tedy nejsou nestranné. Zahraniční literatura o českých politických stranách je naprosto mizivá, cizojazyčné údaje nejsou k dispozici ani o působení ODS v Evropském parlamentu.

Naproti tomu, českých prací zabývajících se teorií evropeizace je mnoho, v odborných časopisech není o postoje českých politických stran k EU nouze. Sborník *Evropeizace – Nové téma politologického výzkumu* reflektuje tuto otázku opravdu obsáhle a podrobně.

V úvodu práce jsem si vytýčila dvě hlavní hypotézy, které jsem ověřovala pomocí předem zvolených metod. Hypotézy, kterými se moje práce zabývá, zněly:

1. Ačkoliv je ODS euroskeptická, její voličská základna je vesměs proevropská. Předpokladem, že *Euroskeptická ODS je základnou eurooptimistických voličů* se zabývá kapitola 3.

2. „Relevance postoje ODS k EU pro její voliče“ – druhá hypotéza zkoumala odlišnost názorů strany a jejích voličů na zahraniční politiku České republiky. Zatímco postoj strany k národním otázkám voliči oceňují, v přístupu k evropské integraci a zvláště k EU se názory obou subjektů liší. Tato hypotéza měla dokázat, že *Voliči ODS nepovažují specifický postoj strany k EU za relevantní*. Tuto možnost rovněž zkoumala třetí kapitola.

První hypotéza vycházela z údajů o výsledcích referenda o vstupu ČR do EU, ve kterém hlasovalo pro vstup 86 % voličů ODS, a také z jiných studií, které všechny označují voliče ODS za nejproevropštější elektorát ze všech členských základů českých politických stran zastoupených v současné době v PS. Tuto otázku zkoumala jak třetí kapitola, která se zabývala přímo postojem voličů ODS k evropské integraci, tak i podkapitola 4.3., která se naopak věnovala evropeizaci ODS. Obě kapitoly tuto hypotézu potvrzují. Rovněž první kapitola zkoumající socio-ekonomické faktory předpovídá, že voliči ODS, jakožto elektorát s vysokým procentem vysokoškolsky vzdělaných a samostatně výdělečných občanů a také převážně mladých lidí a lidí ve středním věku, budou nakloněni novým možnostem a výzvám, které EU přináší. Tato kapitola dokázala, že na volební chování voličů, stejně jako na postoj k EU mají vliv socio-ekonomické determinanty, nicméně že toto působení není naprosto jednoznačné. Vysokoškolsky vzdělaní, mladí a samostatně výděleční lidé se samozřejmě objevují ve všech voličských základnách politických stran.

Druhá hypotéza předpokládala, že pro voliče ODS je nejdůležitější přístup jejich strany k ekonomickým otázkám země a k národním zájmům České republiky. Mezi národní zájmy však voliči nepočítají vztah k EU, která

pro ně představuje lepší, demokratickou budoucnost spojenou s mnoha výzvami, které je, jakožto většinou vysokoškolsky vzdělané občany, přitahují. Hypotéza byla založena na výsledcích vlastního dotazníku, který je obsahem podkapitoly 3.2. s názvem *Údaje o voličích ODS vztahující se přímo k evropské integraci*. Tento dotazník potvrdil, že ačkoli pro 84,4 % dotázaných je důležitý postoj ODS k národním otázkám, 87 % respondentů odpovědělo, že v referendu o vstupu ČR do EU hlasovalo pro členství ČR v této organizaci. Také zbývající části třetí kapitoly, jakožto i čtvrtá kapitola hypotézu nepřímo potvrzují.

V úvodu jsem si položila rovněž dvě tematické otázky, které jsem se v práci snažila zodpovědět.

1. Jaké místo zaujímá ODS na škále přístupu k evropské integraci?

Na tuto otázku našla odpověď kapitola 3.3. s názvem Eurooptimismus, euroskeptismus, eurorealismus a antievropanství. Na základě terminologie o přístupu k evropské integraci politologové zařadili ODS k měkkým euroskeptikům, a to zejména pro negativní postoj strany k jednotlivým politikám Unie. Ačkoli ODS není proti evropské integraci, a to hlavně proti integraci ekonomické, staví se negativně k těm aspektům organizace, které představují prohlubování tzv. transnacionalismu. Jedná se například o Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU, o společnou měnu Euro a další jevy, které směřují k federalizaci EU.

2. Jedná ODS v Evropském parlamentu podle svého národního programu?

ODS působí na půdě EP naprosto konzistentně se svým národním programem. Toto je závěr jak čtvrté, tak páté kapitoly. V kapitole č. 4 jsem se věnovala jednotlivým volebním programům ODS, které v zásadě navazovaly jeden na druhého. V kapitole č. 5, která se podrobně zabývá činností ODS v EP, pak rozebírám postoje k jednotlivým tématům projednávaným na půdě parlamentu. Stěžejními body národního programu vztahující se k EU jsou zejména postoj k tzv. ústavní smlouvě a rovněž k rozšiřování nebo naopak prohlubování Unie. Ve všech svých hlasováních na půdě EU dala ODS

najevo svůj nesouhlas se zanesením federativních prvků do smluv EU. V záležitosti rozšíření Unie o další členy se ODS vždy vyjadřovala pozitivně, podrobnosti o případném členství Turecka najdeme v kapitole 5.3.

Jednotlivé části této práce by samy o sobě mohly být námětem k samostatným studiím. Cílem této práce bylo podchytit fenomén teorie evropeizace, který je od poloviny 90. let součástí našeho občanského života. Rovněž analýza postojů českých parlamentních stran k EU a zejména přístup ODS versus jejich voličů byla předmětem mého zkoumání. Jistě nebylo možné pokrýt veškeré postoje a názory stran k tomuto tématu, jelikož jsem byla limitována jak rozsahem práce, tak také nedostatkem objektivních zdrojů. Snažila jsem se zejména přispět k pochopení stranické politiky ODS, která navzdory názorům mnoha politiků i politologů není antievropská. Její priority v rámci evropské integrace se však neshodují s prioritami většiny českých parlamentních stran. Přestože ODS ve své minulosti propagovala jiné alternativy evropské integrace než EU, posléze doporučila svým voličům, aby v referendu o vstupu hlasovali pro členství naší země v EU a dala tím najevo, že je připravena hájit zájmy svých voličů na půdě této organizace.

Pro další výzkum samozřejmě zůstávají další otázky. Například by se daly více analyzovat alternativy ke vstupu do EU, které ODS navrhovala, a zhodnotit jejich reálnost. Také přístup jednotlivých členů vedení ODS k EU by byl zajímavým námětem pro další bádání. Zejména v oblastních sdruženích ODS přistupují členové strany k evropské integraci mnohem proevropštějším způsobem než vedení ODS v Praze, což dokazuje mimo jiné i dotazník vyplněný členy Oblastního sdružení ODS v Opavě. Snažila jsem se především zmapovat evropeizaci českých parlamentních stran, stejně jako dosud nepřilíš zpracovanou problematiku odlišnosti názoru voličů ODS a politických špiček této strany na EU.

PRAMENY A LITERATURA

PRAMENY

Internetové zdroje

<http://www.czso.cz>

<http://www.epp-ed.eu>

<http://www.epp-ed.org>

<http://euromed.epp-ed.org>

<http://ec.europa.eu>

<http://europarl.europa.eu>

<http://www.europeum.org>

<http://www.euroskop.cz>

<http://www.kdu.cz>

<http://www.mzv.cz>

<http://www.ods.cz>

<http://www.unie.cz>

<http://www.volby.cz>

Průzkum agentury STEM. Obdrženo emailem dne 20. března 2007 od Jaroslava Huka z agentury STEM.

Dotazník EU, vlastní dotazník vyplněný členy Oblastního sdružení Občanské demokratické strany v Opavě.

Stranické dokumenty

Dáme věci do pořádku. Programové prohlášení Koalice, 2002,

<http://www.kdu.cz/default.asp?page=510&idr=10149&IDCI=10946> (22. 2.

2007).

Hlavu vzhůru. Volební program ODS, 1998,

http://www.ods.cz/docs/programy/program_1998.pdf (1. 2. 2007).

Jak na to: Volební program KDU-ČSL, 1998,
<http://www.kdu.cz/default.asp?page=510&idr=10149&IDCI=10959#Zahraničí>
(22. 2. 2007).

Když do EU tak s ODS. Poziční dokumenty ke vstupu do EU stínové vlády ODS, 2003, http://www.ods.cz/eu/download/docs/poz_doc.pdf (1. 2. 2007).

ODS volí EU. Volební program ODS, 2002,
http://www.ods.cz/eu/download/docs/ODS_voli_EU.pdf (1. 2. 2007).

Program pro volby do PS PČR 1998, Unie svobody 1998,
http://www.magnetpro.cz/www/unie.cz/downloads/pgm_PS_98.doc (3. 2. 2007).

Realismus místo iluzí. Modrá šance pro českou diplomacii. Volební program ODS, 2004, http://www.ods.cz/eu/download/docs/modra_sance-zahranici.pdf
(2. 1. 2007).

Stejně šance pro všechny - program pro volby do Evropského parlamentu. ODS 2004, viz <http://www.ods.cz/volby/programy/2004e.php> (21. října 2007).

ZAHRADIL, Jan – PLECITÝ, Petr – ADRIÁN, Petr – BEDNÁŘ, Miroslav:
Manifest českého eurorealismu (dokument k ideové konferenci ODS),
<http://www.ods.cz/docs/dokumenty/zahradil-manifest.pdf> (1. 2. 2007).

5 důvodů pro říci NE evropské „ústavě“, dokument ODS, 2004.

Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2004. <http://www.ods.cz/eu/cinnost.php?ID=15> (24. října 2007).

Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2005. <http://www.ods.cz/eu/cinnost.php?ID=104> (25. října 2007).

Zpráva o činnosti Poslaneckého klubu ODS v Evropském parlamentu v roce 2006. Viz http://www.ods.cz/eu/download/docs/zprava_2006.pdf (26. října 2007).

LITERATURA

BALÍK, Stanislav – HLOUŠEK, Vít – DANČÁK, Břetislav – KANIOK, Petr – KOPEČEK, Lubomír – MAREŠ, Miroslav – PITROVÁ, Markéta – ŠEDO, Jakub: *Evropská lidová strana a její členské strany*. Brno 2004.

BENEŠOVÁ, Libuše: *Kronika ODS: 10 let historie*. Praha 2001.

BERELSON, Bernard – McPHEE, Walter N.: *Voting: a Study of Opinion Formation in a Presidential Campaign*. Chicago 1954.

BLAIS, André: *To Vote or Not to Vote. The Merits and Limits of Rational Choice Theory*. Pittsburgh 2000.

CABADA, Ladislav – KUSTEC LIPIČER, Simona: *Europeizace národních politických stran – příklad České republiky a Republiky Slovinsko*. Viz http://veda.fsv.cuni.cz/doc/KonferenceRCS/pol_cabada.doc (1. dubna 2007).

DANČÁK, Břetislav – FIALA, Petr – HLOUŠEK, Vít: *Evropizace: pojem a jeho konceptualizace*. In: DANČÁK, Břetislav – FIALA, Petr – HLOUŠEK, Vít: *Evropizace – Nové téma politologického výzkumu*. Brno 2005, s. 11_26.

DE WAELE, Jean-Michel – COMANOVÁ, Ramona: *Evropské volby v červnu 2004 v deseti nových členských zemích Evropské unie*. In: LEQUESNE, Christian – ROVNÁ, Lenka: *Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu*. Praha 2005.

DÜRR, J. – MAREK, D. – ŠARADÍN, P.: *Europeizace české politické scény – politické strany a referendum o přistoupení k Evropské unii*. *Mezinárodní vztahy*, 39, 2004, č. 1, s. 27_49.

FEATHERSTONE, Kevin: *The Politics of Europeization*. Londýn 2003.

FIALA, Petr – HLOUŠEK, Vít – PITROVÁ, Markéta – PŠEJA, Pavel – SUCHÝ, Petr: *Evropizace politických stran a zájmových skupin: základní problémy a směry analýzy*. *Politologický časopis*, XIII, 2006, č. 1, s. 3_20.

FIALA, Petr – MIKŠ, František: *ODS a opoziční smlouva*. In: *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Brno 2006, s. 39_63.

FRANZEN, Wolfgang: *Podpora evropské integrace v České republice - Zpráva Ústavu pro empirickou sociální ekonomiku v Kolíně nad Rýnem o veřejném mínění ve Střední Evropě*. *Europeum*, 10. 4. 2002, viz. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=496 (7. října 2007).

FRÍZLOVÁ, Iveta – KOZLOVÁ, Michaela – MÁLEK, Ondřej – ŠVESTKA, Jaroslav: *Vliv evropizace na české politické strany*. Brno 2006.

Historie ODS, http://www.ods.cz/ods_se_predstavuje/historie.php (1. 3. 2007).

- CHYTILEK, Roman – EIBL, Otto: *ODS a její voliči*. In: *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006*. Brno 2006, s. 227_241.
- JIRSOVÁ, Kateřina: *Občanská demokratická strana a Evropská unie*. Europeum, 22. 6. 2000, viz.
http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=239 (4. září 2007).
- Ke Zprávě o pokroku Turecka při přistoupení k EU*. Tiskové prohlášení Europoslaneckého klubu ODS, 27.9.2006,
<http://www.ods.cz/eu/zprava.php?ID=3874&page=31> (24. října 2007).
- KANIOK, Petr: *Euroskeptismus a Evropský parlament*. Politologický časopis, XII, 2005, č. 4, s. 416_429.
- KANIOK, Petr: *Měkký a tvrdý euroskeptismus: dva projevy téhož?* Politologický časopis, XII, 2005, č. 2, s. 216_229.
- KLÍMA, Michal: *Problémy pravice, problémy ODS. „Catch-allism“ je podmínkou modernizace*. Politologický časopis, XI, 2004, č. 4, s. 393_409.
- KOPEČEK, Lubomír: *Euroskeptici, europeanisté, euroentuziasté, eurofobové – jak s nimi pracovat?* Politologický časopis, XI, 2004, č. 3, s. 240_269.
- KREIDL, Martin: *Nevoliči. Teoretický úvod*.
http://pes.fsv.cuni.cz/projekt_nevolici (9. listopadu 2007).
- LANGER, Ivan – ZAHRADIL, Jan – VLASÁK, Oldřich – SOKOL, Petr: *15 let zahraniční politiky ODS*. Praha 2006.
- LEBEDA, Tomáš: *Referendum o přistoupení ČR k Evropské unii. Několik různých pohledů na první všelidové hlasování v Česku*. Politologický časopis, XI, 2004, č. 3, s. 206_223.
- LIPSET, Seymour Martin: *Political Man. The Social Bases of Voting*. New York 1960.
- LOUŽEK, Marek: *Evropeizace – užitečný nebo módní pojem?* In: DANČÁK, Břetislav – FIALA, Petr – HLOUŠEK, Vít: *Evropeizace – Nové téma politologického výzkumu*. Brno 2005, s. 243_253.
- MAREŠ, Petr – RABUŠIC, Ladislav: *Je česká společnost anomická?* Sociologický časopis, 32, 1996, č. 2, s. 175_187.
- MATĚJŮ, Petr – ŘEHÁKOVÁ, Blanka: *Obrat doleva nebo proměna vzorců volebního chování sociálních tříd? Analýza změny v efektu příslušnosti*

k sociální třídě na volební chování v České republice 1992-1996. Praha 1997.

MATĚJŮ, Petr – VLACHOVÁ, Klára: *Nerovnost, spravedlnost, politika*. Česká republika 1991-1998. Praha 2000.

Nečekejme žádný ráj. Rozhovor s Alexandrem Vondrou pro Parlamentní listy. *Parlamentní listy*, 9/ 2007, viz <http://www.parlamentnilisty.cz/index.php?page=stranky&sekce=aktualni> (10. října 2007).

NEUMAYEROVÁ, Laure: *Politické strany a evropská integrace ve střední Evropě: Polsko, Maďarsko, Česká republika*. *Europeum*, 26. 3. 2000, viz http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=216 (10. října 2007).

PEHE, Jiří: *Evropská integrace po parlamentních volbách*. 12. 12. 2001, viz. http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=454 (4. září 2007).

PEHE, Jiří: *Přestaňme o unii mlžít*, *MF Dnes* 7. 9. 2001.

Premiér informoval poslance o jednání o reformní smlouvě EU, <http://www.ods.cz/zpravy/aktualita.php?ID=5698> (15. listopadu 2007).

PEHE, Jiří: *Zahraničně-politická témata v českých volbách 2006*. *Britské listy*, 16. 5. 2006, viz <http://www.blisty.cz/art/28406.html> (4. září 2007).

PŠEJA, Pavel: *Občanská demokratická strana jako hlavní „dědic“ OF a „agens“ stranického systému ČR (1991-1998)*. *Politologický časopis*, XI, 2004, č. 4, s. 453_471.

ROZENVALDS, Juris: *Identity changes and interaction in Latvia: Europeization and/or EU-ization*. <http://www.politika.lv/index.php?f=917> (1. listopadu 2007).

Rozhovor pro MF Dnes o našem členství v Evropské unii. <http://www.klaus.cz/klaus2/asp/clanek.asp?id=LRy0JgKrBIAX> (4. října 2007).

Rozhovor s předsedou ODS Mirkem Topolánkem pro deník *Právo: Evropa nemůže mít jinou zahraniční politiku než USA*. 17.1.2004, viz <http://www.mzv.cz/servis/soubor.asp?id=10675> (1. září 2007).

ŘEHÁKOVÁ, Blanka: *Volební chování různých skupin voličů v předčasných parlamentních volbách v roce 1998*. Pracovní texty výzkumného projektu „Sociální trendy“. Praha, Sociologický ústav AV ČR 1998.

ŘIHÁČKOVÁ, Věra – SEYDLITZ, Christian von: *Václav Klaus and the Constitutional Treaty – Czech Eurosceptis or Eurorealism?* EUROPEUM, 19. 6. 2007.

http://www.novinky.cz/eu/britsti-konzervativci-zalozi-frakci-v-ep--ods-vaha_87464_p1fk9.html (1. září 2007).

SABATHIL, Gerhard: *Příprava České republiky pro vstup do EU.*

Mezinárodní politika, 23, 1999, č. 1, s. 10_11.

SOKOL, Petr: *ODS a její zahraniční vztahy.* In: *Občanská demokratická strana a česká politika: ODS v českém politickém systému v letech 1991-2006.* Brno 2006, s. 214_225.

ŠARADÍN, Pavel: *Referendum o přistoupení k EU a volební podpora politických stran v České republice.* *Středoevropské politické studie*, 5, 2004, č. 4. Viz <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=179> (3. listopadu 2007).

ŠLOSARČÍK, Ivo: *Europeizace české politické scény.* In: LEQUESNE, Christian – ROVNÁ, Lenka: *Zastoupení evropské pětadvacítky v Evropském parlamentu.* Praha 2005, s. 109_116.

TWORZECKI, Hubert: *Learning to Choose. Electoral Politics in East-Central Europe.* Stanford 2003.

VODIČKA, Karel: *ODS hraje vabank pro zisk maximálního počtu hlasů.*

EUROPEUM, 25. 2. 2005,

http://www.europeum.org/disp_article.php?aid=830&cid=3&nolang=0&page=2&type=0 (10. října 2007).

PŘÍLOHY

Textová příloha č. 1

Dotazník EU

Dotazník EU - podklad pro diplomovou práci, 2007

Autorka Hana Mrošková

Katedra politologie a evropských studií FF UP v Olomouci

Předpokládá se, že respondent je voličem ODS.

1) Jste členem Občanské demokratické strany?

- a) ano   b) ne

2) Do které věkové skupiny patříte?

- a) 18 - 30 let   b) 31 - 45 let   c) 45 a více

3) Dosáhl/a jste vysokoškolského vzdělání?

- a) ano   b) ne

4) Jste osoba samostatně výdělečně činná?

- a) ano   b) ne

5) Je pro Vás důležitý přístup ODS k národním otázkám?

- a) ano   b) ne

**6) Pokládáte EU za záruku stability, míru a bezpečnosti v případě
VNĚJŠÍHO ohrožení České republiky?**

- a) ano   b) ne   c) nedokážu posoudit

- 7) Pokládáte EU za záruku stability, míru a bezpečnosti v případě VNITŘNÍHO ohrožení České republiky?**
a) ano   b) ne   c) nedokážu posoudit
- 8) Vnímáte Evropské společenství a posléze Evropskou unii za politické uspořádání zajišťující mír a bezpečnost v Evropě po druhé světové válce?**
a) ano   b) ne   c) nedokážu posoudit
- 9) Vnímáte Evropské společenství a posléze Evropskou unii za politické uspořádání zajišťující ekonomický růst?**
a) ano   b) ne   c) nedokážu posoudit
- 10) Shledáváte Evropské společenství a posléze Evropskou unii za politické uspořádání zajišťující jistou míru politické kultury, demokratických principů a svobody?**
a) ano   b) ne   c) nedokážu posoudit
- 11) Souhlasili jste se vstupem ČR do EU?**
a) ano   b) ne
- 12) Využili byste možnost pracovat či studovat v zemích EU, pokud byste měli příležitost?**
a) ano   b) ne
- 13) Domníváte se, že malé státy jsou v EU znevýhodněny?**
a) ano   b) ne   c) nedokážu posoudit
- 14) Myslíte si, že vstup do Evropské unie přinese České republice spíše výhody či nevýhody?**
a) výhody   b) nevýhody   c) nedokážu posoudit
- 15) Jste toho názoru, že proces schvalování tzv. evropské ústavy mohl**
a) Omezit suverenitu členských zemí

- b) Zrovnoprávnit členské země
- c) Nedokážu posoudit

16) Máte dojem, že jste o dění v EU dobře informováni?

- a) ano, velmi dobře
- b) přiměřeně
- c) ne

Děkuji za vyplnění dotazníku.

Hana Mrosková

Textová příloha č. 2

Výsledky dotazníku

Dotazník byl vypracován 64 respondenty.

OTÁZKA	ANO	NE	NEDOKÁŽU POSOUDIT	CELKEM
1. Jste členem Občanské demokratické strany?	64 (100 %)	0	-	64
2. Do které věkové skupiny patříte?	18 – 30 let 12 (18,7 %)	31 – 45 let 23 (36 %)	45 a více let 29 (45,3 %)	64
3. Dosáhl/a jste vysokoškolského vzdělání?	56 (87,5 %)	8 (12,5 %)	-	64
4. Jste osoba samostatně výdělečně činná?	32 (50%)	32 (50 %)	-	64
5. Je pro Vás důležitý přístup ODS k národním otázkám?	54 (84,4 %)	10 (15,6 %)	-	64
6. Pokládáte EU za záruku stability, míru a bezpečnosti v případě VNĚJŠÍHO ohrožení ČR?	40 (62,5 %)	22 (34,4 %)	2 (3,1 %)	64
7. Pokládáte EU za záruku stability, míru a bezpečnosti v případě VNITŘNÍHO ohrožení ČR?	32 (50 %)	22 (34,4 %)	10 (15,6 %)	64
8. Vnímáte Evropské společenství a posléze EU za politické uspořádání zajišťující mír a bezpečnost v Evropě po druhé světové válce?	40 (62,5 %)	21 (32,8 %)	3 (4,7 %)	64
9. Vnímáte Evropské společenství a posléze EU za politické uspořádání zajišťující ekonomický růst?	40 (62,5 %)	16 (25 %)	8 (12,5 %)	64
10. Shledáváte Evropské společenství a posléze EU za politické uspořádání zajišťující jistou míru politické kultury, demokratických principů a svobody?	54 (84,4 %)	10 (15,6 %)	0	64
11. Souhlasili jste se vstupem ČR do EU?	56 (87,5 %)	8 (12,5 %)	-	64
12. Využili byste možnosti pracovat či studovat v zemích	52 (81,3 %)	12 (18,7 %)	-	64

EU, pokud byste měli příležitost?				
13. Domníváte se, že malé státy jsou v EU znevýhodněny?	25 (39,1 %)	24 (37,5 %)	15 (23,4 %)	64
14. Myslíte si, že vstup do EU přinese České republice spíše výhody či nevýhody?	VÝHODY 50 (78,1 %)	NEVÝHODY 6 (9,4 %)	8 (12,5 %)	64
15. Jste toho názoru, že proces schvalování tzv. evropské ústavy mohl: a) Omezit suverenitu členských zemí b) Zrovnoprávnit členské země c) Nedokážu posoudit	A 44 (68,7 %)	B 6 (9,4 %)	C 14 (21,9 %)	64
16. Máte dojem, že jste o dění v EU dobře informováni?	ANO, VELMI DOBŘE 11 (17,2 %)	PŘIMĚŘENĚ 43 (67,2 %)	NE 10 (15,6 %)	64

ABSTRAKT

Europeanization Theory and its Application to Civic Democratic Party (case study)

After the Velvet Revolution in 1989 Czech national and legal institutions as well as political parties adopted measures to enter the European Union (EU). Political parties illustrated their concepts of entering conditions and simultaneously their approach to particular European policies. In each parliamentary elections political parties paid attention to European issues and Czech citizens formed their attitudes to eventual membership of the Czech Republic in the EU. The European Union's influence on national politics and societies has been termed "Europeanization". Europeanization of the Civic Democratic Party (CDP) and its attitude to our membership in the EU as well as position of other Czech parliamentary parties is the subject matter of this diploma work.

CDP is the main center-right political party in the Czech Republic. Its approach to the EU has been described as "euroskeptical". Relation of the CDP to the EU is the subject of interest of many politicians, primarily because of a mild clash between the party's and its member's position. In contrast to the party's point of view, the CDP members are regarded as the most European voters. Therefore, socioeconomic indicators of voters are an important part of the work. However, the priority is to evaluate the CDP's approach to the EU and outline its next activity in European institutions.